МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРЛАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лаккхехьарча Совета а орган

КIиранди
6
СЕНТЯБРЬ
1959 ш.
№ 72 (2284)
Мах 20 кап.

Вай мехка хIанз геттара дика хьал да. Из иштта эттад халкъа цхьоагIо йохаргйоацаш чIоагIа хиларах, из ший дукха езача коммунистически партена гонахьа кхотадаларах

(Вешенски станице нов. Н. С. Хрущева даьча къамаьлацара).

ЛОАЦЦАЧА ХАНА ЧУЭЦА ХЬАЖКIАШ

ХьажкIаш Iалаьмате боккха лоархIам болаш ялат да ерригача Советски Союза а къаьстта вай республика а боахама. Из ялат Iалаьмате дика хьувкъ. Цох наха кхача а, хьайбаштеи оалхазараштеи фуъ, доакъар хул, хIаьта спирт, крахмал доаккхача а кхыча промышленни предприятешта а дика бедал хул, цул совгIа вай республикера хьажкIаш Советски Союза дуккхача районашка фуна а йолх.

Вай республике дIадийнача дерригача ялата юкъе нийсса ах гаргга хьажкIаш я. Укх шера бIаьстан балхаш долалуча хана, вай республика юртбоахама къахьегамхоша, ялата лаьрхIа дIайийнача хIара гектара тIара 38 центнерал кIезигагIа йоацаш, томараш тIехьа хьажкIаш чуя аьнна доккхий социалистически декхараш тIаийцад. Уж доккхий декхараш толамца кхоачашдара социалистически яхье яьнна 2 эзар гаргга звено я, царца кхо бIаьннел совгIа механизированни звено а йолаш.

Шоаш тIаийца сий дола социалистически декхараш кхоачашде, доккхий толамаш а доахаш, хьинаре болх баьб вай республика юртбоахама къахьегамхоша. Ханнахьа хьажкIаш дIаювш, удобренешца лаьтта хьаьндеш, мохкаш доахаш, культиваци еш, оасар деш къахьийгарий хьийга къа, йоачахи енхахи тоъал тоаденна шу оттарца, хьажкIаш дика а хьийкъа, маьхал даьннад.

ДIадахача шера хьажкIашта дика гIулакх а даь, цхьан гектара тIара 150 центнер гаргга уж яьхача, цунца берригача мехка цIи хезача, Шалински районерча «Джалка» яхача совхоза звеновода Зармаев Абдул-Саида хьалхле лелаеча звеной кхай тIа, укх шера 200 центнер яргйолаш дика хьийкъай хьажкIаш. Из боккха толам боаккхилга вIаштIехьа даьннад цу звено юкъе чу мел болхача кагирхоша барт тайна, агротехнически бокъонаша мел яхар ханнахьа кхоачашдеш, дика болх бар бахьан долаш.

Наьсарен района, «Октябра 40 шу» яхача совхоза Долакха-Юртарча отделене, Кусиева Зайдата хьалхле лелаеча звенос цхьан гектара тIара 60 центнер томараш тIехьа хьажкIаш яха аьнна тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачаш дергдолаш да. Цу звеной 42 гектара тIара хьажкIаш, юкъера лаьрхIача, 100 центнерал совгIа цхьаннена тIера яргйолаш дика хиннай. Шоаш дIаийцача 75 гектара хIараннена тIара, 50 центнер фуалъяьккхача хьажкIий чуя лерхIаш «Назрановски» совхоза, Экажкъонгий-Юртарча отделене Евлоев ШаIипа кулгалдеш йола механизированни звено а я.

Цу тайпара, лерттIа болх баьча моттигашка, шоаш тIаийца социалистически декхараш тIехкхоачашдергдолаш дика хьийкъай хьажкIаш ерригача вай республике. ХIанз юрта боахама къахьегамхой декхар хьийкъа хьажкIаш, лоаццача хана, йоа ца еш чуяр да.

Цу гIулакхa эггара хьалха де дезар болх дика вIашагIболлар да. Совхозий, колхозий, отделеней, бригадай кулгалхоша бокъонца лоархIам бе беза, дIадахача шерашка хьажкIаш чуэцача хана хиннача гIалатий, шоай хьажкIаш чуэцача болх бергболча техника. Техника лерттIа болх бергболаш йий цIаьхка а тахка деза. Техникана тIехьа новкъостал дергдолаш а техника низ дIа ца кхоачача моттиге хьажкIаш кулгашца чуэцаргйолаш а звенош вIашагIйохка еза, къахьегамхоша хьийгача къих лерттIа мах лургболаш, балха нормаш йоаггIача тайпара нийса оттае еза. Балха учет дика лелае еза болхлочоа дийнахь ше баь болх мелаб а цох шийна фу доагIа а ховргдолаш.

ХьажкIаш лоаццача хана чуэцара боккха лоархIам болаш да къахьегамхоша юкъе кхетама болх дика бар. Ше беш бола болх мехка, колхоза, совхоза сага шийна мел лоархIам болаш ба хайча болхлочо дуккха а дикагIа, цIенагIа бергба болх. Цудухьа Советски Союзе чурча а арарча а гIулакхах къахьегамхой дика дIакхетабеш, докладаш еш, лекцеш, газеташ дешаш, беседаш еш, плакаташца лозунгашца хьокхама агитаци еш болх бе беза къахьегамхошта юкъе царна хьалхле лелаераша.

Кхаш гаьна долча моттигашка къахьегамхошта дика салоIа а бийса яккха а моттиг, даа хIама, мела хий, кхы эшар хургдолаш вIашагIболла беза болх.

ЧIоаггIа уйла тIаяхийта еза хьийкъа ялат лорадара. Соахка а укх шера а ка бола ялат чуэцача хана а ялат лежкъадаь моттигаш гучаяьннай. Цудухьа ялата хаде бахийта беза кхетам лакха болаш, тешам боккха болаш бола дикагIа бола нах, цу наха эшаш долча хIаманца уж Iалаш а баь.

Баьча лоархIамо йоах, лерттIа болх вIашагI а белла, къахьийгача еррига а хьажкIаш 20 дийнахьа чуийца яргья. 7200 гектарага кхоачаш, эггара дукхагIа хьажкIаш йолча Назрановски районе а, 20 дийнахь ерригаш а чуийца яргья шоай 59 комбайнага цар лерттIа болх а байта, цига бахача нахах ахаш балха ара а бувлаш, бокъонца из болх а бой.

ХьажкIаш чуэцара болх дIа боалушшехь а эггара хьалха кхоачашъе еза Iаьдала йоагIа хьажкIаш дIаялара план. ДIаоттае еза дIае а, хьайбашта фуъа а, кхыча гIулакхашта а эша хьажкIаш. Цу гIулакха автотранспорт дика кийчъе еза, хьаьккха хьажкIа е Iаьдала склада чу, е колхоза, совхоза дай чу гIоргйолаш. Совхозий а колхозий а доарч, кхы хьажкIаш чуйохка моттигаш дика тоае еза.

Даьча тохкамаша гойт из лоархIамера гIулакх эсала леладеш хилар. Масала, Шалински совхоза цхьоалагIча отделене управляющенов. Болтенкова хьахьекхар хьажкIаш дIаоттае кийчъяь моттигаш. Амбара цхьан отделене боахама инвентарь яр, вокха шин отделене кIина фу дар, отар чу мукх бар, 400 тонн хьажкIаш чутасса кийчбаь ши доа, тховнаш а пхонаш а йоацаш, чухьа бIеха буц а тIаьнна латтар. Цу тайпара моттигаш кхыча совхозашка а колхозашка а я.

Кастта хургйолча ССКП ЦК Пленума сийна доккхий социалистически декхараш тIа а ийца, уж кхоачашдеш ба хIанз юртбоахама къахьегамхой. Партийни, советски, комсомольски, профсоюзни организацей а, совхозий, колхозий кулгалхой а, берригa къахьегамхой а декхарийла ба, из болх дика вIашагIбелла ханнахьа кхоачашбе.

ДЕРРИГАЧА МЕХКАШКАРЧА ХАЛКЪИЙ ЛОIАМ— ДЕРРИГАЧА ДУНЕН ТIА МАШАР IАЛАШБАР ДА

1959 шера 30 августа Ростовски областа станице Вешенске хиннача митинге нов. Н. С. Хрущева даь къамаьл

Дукха деза новкъостий, доттагIий! Шун мехкарча саго — са воккхача доттагIчо, Iалаьмате дикача советски писатела Михаил Александрович Шолохова шийцига хьехарах со венача укх станице Вешенске вIашагIкхийттад вай тахан. (**ЧIоаггIа тIоараш тох**). Се иштта вехарах, сай отпускаш Крыме хинна цIавоагIаш, шун станицах бIарг тоха лаьрхIад аз. Се шийцига хьехарах Михаил Александровича а накъа дахкарах шоана а дег чура баркал ала безам ба са. (**ЧIоаггIа тIоараш тох**). Со чIоагIа гIадваха ва шо мишта дах бIаргадов а шуца къамаьл де а сай йиш хиларах. (**ТIоараш тох**). Эггара хьалха парте Центральни Комитета Пленумеи Министрий Советеи цIерах шоашка моаршал хатта а оаш къахьегача керда коталонаш яхар, шо дика, ираз долаш дахар ла а мукъа ба сона. (**ЧIоаггIа, дIаьхдаь тIоараш тох**).

Советски мехко толамца кхоачашду семилетка декхараш

Новкъостий, кепайоазон тIара хайна ца Iеш, шоай опытах а шоана хов вай мехка чура хьал дика долга, халкъо хIара денна тIа-тIа а керда толамаш доахилга, бIубенна из дIа хьалхашка додилга.

Парте XXI-гIа съезди ЦК-а июньски Пленуми хинначул тIехьагIа съезда соцамаш кхоачашдеш боккха болх бу, семилетка ханал хьалха кхоачашъе аьнна мехка городашкеи юрташкеи халкъа болам шерра баьржаб. Толамца кхоачаш а тIехкхоачаш а ю ССКП XXI-ча съездо чIоагIъяь ворхI шерара план. 1959 шера хьалхарча ворхI беттара промышленни производства план 105 процент кхоачашъяьй. Соахка цу хана хинначул промышленни продукци 12 процент дукхагIа арахийцай. Капитальни вложеней дукхал 10 процент лакхъеннай. Цунца строительно-монтажни балхаш Iаьржачеи бос болчеи металлурге 21 процент, мехкдаьттаи газеи промышленносте 26 процент, химически промышленносте 74 процент, машинаш еча 23 процент, ейгачеи кхачани промышленносте 38 процент лакхденнад. Соахка ворхI бетта хинначул 16 процент дукхагIа хьалдаь даьннад нах чубаха цIенош. Промышленносте 8 проценти строительстве 9 проценти лакхъеннай къахьегама овсарле. Промышленни продукцега дIадодар лохдарах йола задани тIехкхоачашъяьй.

Цо йоах, Советски Союза халкъаша XXI-ча съезда соцамаш нийса а кхетадаьд, уж кхоачашде беррига низ тIабахийта а доахк, хIана аьлча уж кхоачашдарца дувзаденна да вай Даьхен низ дIахо а лакхбалар, халкъа вахара хьали цун культуреи лакхъялар.

XXI-ча съездо а ЦК-а июньски Пленумо а соцамаш тIа оттадаь технически прогресс яра декхараш тIагIертта кхоачашдеш а дика хьокхамаш телаш а да. Вай турпала болхлой класси Iилма-технически интеллигенце Iалаьмате дика кадраши чIоагIо яь я социализмаи капитализмаи юкъе латтача машара яхье, бахача наьха цхьан сага сих йоаккхача продукце хьакъехьа Америка ВIашагIкхийттача Штаташта а кхыдолча эггара чIоагIагIа дегIадаьккхача капиталистически мехкашта а тIехьакхеи хьалха довлеи аьнна оттадаь керттера экономически декхар кхоачашдеча керттера этап йола ворхI шерара план ханал хьалха кхоачашъе.

Юртбоахама къахьегамхоша, дерригача а халкъо санна, дика дIайолаьй семилетка. БIаьсти культураш дIаера план тIехкхоачашъяьй. Мехка чухь 140 миллион гектар гаргга бIаьсти дув ялат дийнад, цунца 22 миллион гектар хьажкIаш а йолаш. 1959 шера юртбоахама еррига культураш (гурахьа а бIаьсти а юврaш) дIайийна дерригa лаьтта 196 миллион гектар хилар, 1953 шера культураш дIайийнача лаьттал 40 миллион гектар гаргга дукхагIа а долаш.

Толамца дегIабоагIа общественни хьайбай боахам. Соахкарчул укх шера 1-гIа август тIакхоачаш колхозашкеи совхозашкеи доахан 16 процент дукхагIа хилар, царна юкъе детта доахан 10 процент а долаш.

Укх шера 20 августе соахка цу хана хинначул: дулх — 61 процент, шура — 16 процент, фуаш — 29 процент, тха — 16 процент дукхагIа ийцар. 1953 шера цу хана ийцачул дулх — 3-зза, шура — 2,3-зза, тха—1,9-зза, фуаш—2,1-зза дукхагIа да. ХIанз чуийнна ка бола ялат чуэцаш а латт, технически культураш чуэца кийчлуш а ба. Мехка цхьайолча зонашка йокъал оттар бахьан долаш цхьайолча районашка ка бола ялат соахкарчул кIеззига вогIа хьийкъад. Масала: Украина колхозашкеи совхозашкеи паччахьалкхенга ялат дохкара план кхоачаш а яьй, тIехкхоачаш а ю. Цу республике гIолла паччахьалкхенга дехка дерригa а ялат дIадахача шера дехкачул кIезигагIа хургда, хIана аьлча Украина дукхача районашка йокъал хиннай. Шун Ростовски области соахкарчул лоархIам боллаш кIезигагIа ялат чуэц йокъал оттар бахьан долаш. Соахкарчул кIезигагIа ялат даьккхад Ставропольски края совхозашеи колхозашеи а, хIаьта иштта Сталинградскии Саратовскии областаша а. Цу зона районашка укх шера йокъал хиннай.

Мехка кхыча краяшкеи областашкеи соахка санна а е кхы дикагIа а хьийкъад ялат. Казахстана колхозашеи совхозашеи дика хьийкъа ялат чуэцаш латт. ДIадахача шера миссел паччахьалкхенга ялат дохка декхар тIаийцад цар, хIаьта кIезигдукха дукхагIа дохка а мег. Дика хьал да СибaрегIан районашка а, хьагучох, цар а соахкарчул кIезигагIа доацаш паччахьалкхенга ялат дохкаргда, хIаьта дукхагIа дохка а мег.

Йокъал хинна йоллашехьа а, 1958 шерарчул дукхагIа доакъаращца Iалашбаь хургба хьайбай боахам. Из дашха доагIа укх шера хьажкIаш дукхагIа дIаерца, хIаьта хьажкIаш бIаьсти ювча кхыча доакъарий культурел, масала, мукхали кенали дикагIа хьувкъ йокъал оттача районашка а.

Ерригача областаша, краяша, республикаша дош деннад хьайбаех йоаха продукташ яхара паччахьалкхен план кхоачашъяь ца Iеш, шоаш тIаийца, лоархIам боллаш доккхагIа дола семилетка хьалхарча шера декхараш кхоачашде.

Дулх, даьтта, шура дукхагIа яккхаро дика ходолийт цу продуктех баха нах дикагIа Iалашбелга. Из холуш да городий а промышленни центрий а тикашкеи базар тIеи йохкача продуктех а. Дулхацеи, цхьайолча кхыча продукташцеи баха нах бизза Iалашбе хIанз а де дезаш дуккха балхаш хьалхашка латте а, укх шера дикагIа йолча ассортиментах кхачан продукташ йоахилга Iалашдаьд дIадахача шерашка хинначул.

Укх тIеххьарча хана берригача мехка лаьттанца беча балха культура лакхъеннай, цунца шун Ростовски области а луш. Шун областерча колхозашеи совхозашеи хьадда дола толамаш даьхад. Цхьабакъда, «тух сискал даа, хIаьта бакъдар хоададе» яхача эрсий кицо маяххара аьлча, дукха деза новкъостий, казакашдонцаш, шуга ала а цхьадола хIамаш да.

Шун хIанз а лоархIам боллаш лакхъе еза лаьттанца беча балха культура. Из къаьстта данза даргдоацаш хIама да, хIана аьлча шун зоне кIезига хилац йокъал. Йокъало беш бола Iоткъам дIабоаккхалургбац алхха лакхача агротехнически культурага мара. Из лакхъяро дIадех дIадув фу дикагIа леладар, дикагIа йолча ханашка из дIадер, дIайийнача культурашта дикагIа гIулакх дар, бIаьсти дукхагIа хьажкIаш дIаер, ший ханнахьа ялат чуэцар, лаьттанца тIоадал соцаргйолаш лаьтта дика тоадар. Шун хьалашка эггара а тIехдола декхар да — лаьттанца тIоадал соцае лоаттабу къовсам, оасарах кхаш цIена леладе лоаттабу къовсам.

Дукха деза казакаш, фуннагI дале а, шун сомий бешамаш кIезига хиларах ала безам бар са. Шоана а ма безий Iажаш а комсаш а. Комсех доаккхача чхьагIарах дувцаргдац аз, цхьабакъда сомий бешамаш хIанз а кIезига я шун. Ялата тIа, дулха тIа, даьтта тIа дукхагIа сомаши комсаши хилча бакъахьа яр. Шун сомийи комсийи бешамаш дукхагIа мел хул, кхачан продукташ дукхагIа йоахаргья оаш, цунца шун вахар дIаьхагIа а хургда, хIаьта из керттера вайна дагадоаллар а да, из кхоачашдара тIаберзабаьба вай парте а дерригача халкъа а низ.

Новкъостий! ХIанз массанена а гу, юртбоахам чехкка лакхбеш лоаттабеча къовсаме Коммунистически партеси дерригача советски халкъои мел доаккха толамаш даьхад. Сий дола колхозни ахархой болхлой классаца цхьана шоаш кхо ца беш къахьегаш ба семилетка ханал хьалха кхоачашъе.

Вай мехка хIанз геттара дика хьал да. Из хьал иштта эттад халкъа цхьоагIо йохаргйоацаш чIоагIа хиларах, из ший дукха езача коммунистически партена гонахьа кхотадаларах.

Коммунизманн а дог гIоздаьнна гIулакх дара хьокхам

Коммунизм хьалъеча дерригача халкъо лоаттабеча къовсаме Iалаьмате боккха лоархIам болаш я советски халкъа интеллигенци, советски писателаш санна йола цун отряд. Шоай дикагIа долча йоазонашца вай писателаша новкъостал ду халкъа цхьоагIо чIоагIъеча, коммунизма уйланца советски нах кхетабеча. Цу гIулакха къаьгга бола хьокхам ба вай сийлахь-воккхача советски писатела Михаил Александрович Шолохова творчество. (**ЧIоаггIа тIоараш тох**).

Михаил Александрович вай мехка санна, доазол дехьа а чIоагIа вовзаш ва. Цун хьаькъалца яздаь, говзаме йоазонаш дерригача дунен тIа дIакхаьчад, уж ара а доах, деша а деш дунен массайолча миIинге. Шолохова книжкаш алхха Советски Союзе 60 меттала 30 миллион гаргга тираж йолаш арадаьхад. Дукха а дезаш, дог гIоз а доаккхаш дешаш дола, дувцаш дола Шолохова йоазонаш доацаш дезал лаха хIанз хала да вай мехка.

Наха боккха лоIам бу цар.

Ший доаккха хьаькъал коммунизм хьалъяра сийлахь-доккхача гIулакха дIалуш воалла, дош говза оала Iалаьмате воккха художник хиларах тарра вай партес а дерригача советски халкъо а сий деш ва Михаил Александрович Шолохов. (**ДIаьхдаь тIоараш тох**). Ший йоазонаш тIа Михаил Александровича дувц Советски общества истоpе эггара а лоархIамерча, керттерча этапех. Цо хьахьокх граждански тIема зама а, коллективизаци яьча шерашка юрта хинна революци а. Сийлахь-боккхача Даьхен тIем тIа халкъа карагIдаьнна турпала гIулакх а. Ший дукха езача Коммунистически парте хьалхле лелаеш вай халкъа карагIдаьннача сийлахь - доккхача, денал долча гIулакхий исторически лоархIам нийсса кхетабе наха новкъостал ду Шолохова йоазонаша.

КIоаргга партийни а халкъа а йолча Шолохова творчествос Iалаьмате чIоагIа тешавеш хьахьокх вай мехко баь никъ хала, чоалхане хиннилга, цхьабакъда из алхха цаI мара боаца нийса, ираз долча вахарга дерригa халкъ дуга никъ хиннилга. (**ЧIоаггIа тIоараш тох**).

Цу ленински новкъа вай халкъ дига а дигад, дуга а дуг Коммунистически парте. Михаил Шолохова йоазонаш тIа вайна гу Iалаьмате дика коммунисташ — халкъаца цхьана баха, наха хьалха латта организатораш. Шолохова цхьанне а ца хьеххача тайпара хьахьокха хов керда вахар хьалде, керда саг кхетаве лоаттабеча къовсам тIа халкъ хьалъоттадаьча Коммунистически парте лоархIам. Цо кIоаргга гучадоаккх ший къаьнара оамалаш эшаеш вола саг хьахилара а из дегIавара а гIулакх. Шолохова творчество чIоаггIа саг везаш а дег чухь къахьегача сагаца болча безамах йиза а я. МоастагIашца лоаттабеча къовсаме халкъа ираз доаккхилга тIера хьайоагIа из гуманизм революционнии социалистически я. ТIом хиннача хана Шолохова яздаьд «Гоамала Iилма» яха дувцар, цу дувцара тIа цо къаьгга гучаяьккхай социалистически гуманизма идея, дерригача ший сица моастагIа гоама хила Iома ца велча, из эшаве йиш ца хилар хьа а хьокхаш.

Дунен тIара материальнии духовнии рузкъа, ганз хьаеш волча къахьегамхой хьашташ дувц Шолохова ерригача творчествос. Нагахьа санна писатела ший балха тIехь, ший уйлашка чухь халкъа хьашташца хьалхле лелайойя, из царца вахе, цунна ховргда общества вахар нийсса хьахьокха. Къахьега саг Iалаьмате чIоагIа лоархIаш а дег чухь везаш а яздаь да цун дика книжкаш. ХIама хьадеш, машаре къахьегача наха новкъарло е гIертачоа а халкъашта керда хатараш де гIертачоа а духьал дерзадаь да уж.

Дагадохал «Сага кхел» яха дувцар. Андрей Соколова вахарах яздаь из дувцар дунен шоллагIча тIема унзара Iазапаш оттадаьраш гучабаьха ца Iеш, кхы а доаккхагIа дола Iазапаши хатараши дахьа, халкъашта кхерам тIа тосса керда тIом тахан хьоабе гIертараш а гучабоахаш да.

Шолохова творчества Iалаьмате боккха лоархIам латт боккхача низаца, къаьгга, кIоаргга уйла дIакхоачаш къахьегама наьха образаш цо хьаярах, мугIарех волча сага чоалхане а духовни дIаьхий а вахар хьахьокхарах.

Дукха ха йоаццаш бIаргайов йиш хилар вай «Тайжа Дон» а «Сага кхел» яхача дикача дувцара а турпалий вайна дукха езаенна образаш. Шолохова турпалаш дийна, гаргга латта нах хиле дIаотт вайна хьалхашка. Вайна гу уж, вайна йовз цар оамалаш, гIулакхаш, цар ка яьлча гIаддолх вай, уж гIалат баьлча новкъа хул. Писатела мегад кIоаргга а йоккхача уйланца а ше язбеча наьха духовни гIулакхаш, цар дага латтараш хьахьокха.

Вай парти массаза а боккха теркам беш а хиннай, теркам беш а я литературеи искусствои дегIайоалаяра, коммунистически уйланца къахьегамхой кхетабеча ший эггара дикагIа а тешамера а гIончаш лерхI писателех парте. ХIанз, шерра коммунизм вай хьалъе доладеннача хана, искусства из лоархIам къаьстта лакхлуш ба. Сага духьа, цун ираза духьа хьалъю вай коммунизм. Алхха шоай йолча оамалех, уйлаех, эгоизмах, алхха шоашта дага доаллачох — коммунистически баха новкъарло мел еча доллача хIамах мукъабаьнна болаш бахка беза коммунизме нах. Наьха гIулакхаши цар денали хьахьекхар лоархIаме хинна ца Iеш, коммунизм бахьан лоаттабеча къовсаме хьахулаш йолча турпален идейни тоатолаш а хьахьокхар боккхача лоархIаме да советски литература.

Укх тIеххьарча хана кепа йоазон тIа чIоагIа дувц тIехьаюсача бригаде а яха, цох хьалха латта бригада яьча Гаганова Валентина доладаь патриотически гIулакх. Сенца хьалхле лелаеш, малагIча бахьанаша хьоадаь дар цун беркате гIулакх? Алхха ший мара уйла ца еча сага психологех кхето йиш йолаш дац из: производства халагIча участке яхар къона болхло, юххьанца ший къахьегамах ше кIезигагIа алапи эцаргдолга ховшшехьа. Общественни декхар чIоаггIа кхетадеш хилара Iалаьмате дика хьокхам ба из. Цу морча дикача гIулакхашца къаьгга бIаргагу советски сага духовни юхь. КIоаргга а шоаш ма дарра а денал дола гIулакхаш хьахилар хьахьокха, вай ханарча сага духовни вахар, цун дог, уйлаш, из тIакхача гIертар хьахьокха хьийха я вай искусство.

(ДIахододар 2-ча агIо тIа).

Ростовски область. Писатела М. А. Шолохова вийха станице Вешенске вера ССКП ЦК Хьалхара секретарь а, СССР Министрий Совета Председатель а вола Н. С. Хрущев.
Сурта тIа: Н. С. Хрущеви М. А. Шолохови.
В. Турбина сурт. ТАСС, фотохроника.

Ростовски область. Писатела М. А. Шолохова вийха станице Вешенске венача Председатела нов. Н. С. Хрущева дуккха эзараш нах а болаш укхаза хиннача митинге къамаьл даьд.
Сурта тIа: митинг эттача хана.
В. Турбина сурт. ТАСС фотохроника.

Новкъоста Н. С. Хрущева къамаьлах юхедисаьр

Писателий шоллагIча съезде Михаила Александровича аьлар, советски художника партийность — из вай гIулакх бакъ хиларах кIоаргга тешилга да. «Вайх хIаране ший дегома яххара язду, хIаьта вай дегаш воай искусствоца вай гIулакх деш йолча партеи воаш хьадаьннача халкъеи да». Къаьстта из Шолохова творчествох йоалла партийность цун ший халкъа вахарца хадданза бола бувзами ба цун йоазоний Iалаьмате боккха низ хьахьокхар. (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Партийни гIулакхаш долаш волча писатела партийность цун ший болча тешамахи дагадоаллачунахи йоаллаш хьайоагIаш я. Парте хьашташи цу морча писатела уйлаши вIашагIкхеташ я. Нагахьа санна писатель ший балха тIехь, ший уйлашка чухь, шийца дахача халкъа хьаштащца хьалхле лелаеш хуле, цо нийсса хьахьокхаргда общества вахар.

Цхьабараша йоах, нагахьа санна партийни позицеш тIара яздойя, цо писатель ший болча наькъа тIара воаккх, шаблона тIа вуг. Из боккъал дар аьлча хила тарлургдолаш да, нагахьа санна писатело халкъа вахар ше долчча тайпара язде ший кIоаргга болча тешама тIера а воацаш, тарвала гIерташ из хуле. Нагахьа санна писатель халкъаца вахе, цун вахар, цун къовсам коммунистически парте хьалхленца цо хьахьокхе, тIаккха писатела гIулакх а цун вахара творчества чулоацам а партийни хургба. (ТIоараш тох).

Сенна тIахьех парте деша художникаш? Цо уж тIахьех, кIоаргга, дизза, массе оагIорахьа советски халкъа вахар а къовсам а, цун коммунистически общество хьалъеш бола къахьегам а къаьгга хьахьокха. Халкъи партии вай социалистически хьалашка — вIашагIкъастаргдоацаш цаI да.

Михаил Шолохова ший творчествоца хьахьокх дуккха шийгара дIадехаш хилара, ший къахьегам бахьан чIоаггIа бехктокхаме хилара хьокхам. Атта чакхбоала болх, гIулакхага тIагIолла хьажар лац цо. Цу хьакъахьа дIаяхача хана хиннача сийлахь-боккхача эрсий писателий Iалаьмате дикача гIулакха тIехьа тетешшаме вода из.

Ший доккха хьаькъал тоалуш латта ха я хIанз Михаил Александровичагара яр. Из хьахьокх «Даьхе бахьан лийтар уж» яхача книжка хьалхарча даькъо, «Сага кхел» яхача дувцаро, дукха ха йоацаш «Правда» тIа кепатехача «ТIакIалтIа баьккха бай» яхача книжка кердача доакъоша.

Iалаьмате дика художественни йоазонаш даьд Шолохова. Дика волавеннав из, дика дIахо а вода, вай тешаш да дIахо йодача хана а Iалаьмате дикача, кердача йоазонашца цо халкъ гIаддугарг хиларах. (ТIоараш тох). Ше дергда аьнна гIулакх, могаргдац а ца яхаш, йистедаккха деза, яхаш да. Сихвала везац, бакъда тIехьатетта а дагIац гIулакх. Хьаькъала кхачан чам дика бола советски нах, дукха веза Михаил Александрович, хьогара, берригача писателашкара а санна, вай ханах дола керда, къаьгга, дика художественни йоазонаш хилар хьежаш ба. (ТIоараш тох).

Мишта къоастадергда литератора дукха яздаьд е кIезига яздаьд? Из книжкайи цар оагIойи дукхалца ца а къоастадеш писатела произведенеш тIа халкъа дуккха а оагIонаш йола вахари гIулакхаши коммунизм хьалъеш цо лоаттабеча къовсама сийлахь-боккхал мел кIоарга, мел дика хьахьекхад гойтача боарамца къоастаду.

Безаме да, новкъостий, вай сийлахь-йоккхача заман чухь ваха, селла йоккхий эргалонаш еча хана, дерригача дунен тIа наха шоай вахар социалистически ларда тIа эргадоаккхача хана. Адамий кхоалагIа дола дакъа саго эксплуатаци ца еча, наха шоашта юкъера «саг сага борз» яха капитализма оакхарой закон дIададаькккхача, «саг сага—доттагIеи вошеи» яхача хьисапе бахача, дерригача лаьттан тIа бахача наьха вахар тоаде лаьрхIа долча дунен тIа дах. Уж сийлахь-йоккхий эргалонаш еча боккха лоархIам болаш ба деша говзанчаш. Вай халкъо, вай парте боккхача маьхе лерхI сийлахь-йоккхийча эргалоний укх дикача замалахь Михаил Александрович Шолохова советски литература хьокха деззача тайпара дIахьокхаш хилар, хьокха деззача тайпара советски наха карагIдийнна турпала гIулакхаш. марксизмеи-ленинизмеи дилла бахаргболча хьехама ларда тIа вахар эргадоаккхаш йоаллача ленински парте гIулакха советски наьха мутIахь хилар, цар турпалал хьахьокхаш хилар. (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Шолохов — гIорваьнна художник, талант йола а бакълувш вола а вай сийлахь - йоккхача заман йоазонхова. Ший творчестве дIахо а дика ка яйла, аьнна ловца боаккхаргба вай цунна. (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Шолохова творчествац чIоагIа безам ба советски мехках а советски сагах а бакъдар а турпалча къовсаме эггара дикагIа йола общественни строй—социалистически строй миштта кхеллай а из мишта чIоагIъеннай а ха ловш болча миллионий доазол дехьарча книжкаш дешар.

ТIеххьарча шерашкахь массехказа а боккха пайда а эцаш доазол дехьа ваха хиннав Михаил Александрович. Массанахьа а воккха советски писатель а советски культура полпред а лерхIаш тIайиваьв из.

Шоана ховш да гаргарча хана президента Эйзенхауэра хьийха США ваха везаш со волга. Сона безаме да цига сайца Михаил Александрович вехар. (ЧIоаггIа тIоараш тох). Цунна а пайдане хургда, аьнна хет сона хIанзарча Америка вахар бокъонца дайзача.

Машаре цхьан дахара идеяш котъяргья

Новкъостий! ХIанз укх сахьате берригача наьха уйла тIалаттташ а царна дагадоаллаш а гIулакх да дерригача дунен тIа машар хилийтара дош. Цу дешах нийса лерхI халкъашта юкъера керттера дош.

Миштад таханар халкъашта юкъера гIулакхаш? Мишта лерхI вай уж? Халкъашта юкъера гIулакхаш, нагахьа санна, цар керттерчунга — дерригача дунен тIа машар хилийтарга диллача, вай дукха во а лерхIац, кхыметтел дика лерхI, аьлча нийсагIа а хургда.

Цхьабакъда, дицде йиш яц тIема блокаш йолаш хилар а уж тIема блокаш чIоагIъе, шеръе гIерташ бола нах хIанз а болаш хилар а. Фуд из гIулакхага диллача? Из да, цу блокашта чудоагIача мехкашка тIема гIулакхашка дукхагIа рузкъа дIадодаш хилар, герз Iоадеш а тоадеш а хилар. Щаккха ца даьча тайпара сихдаь герз хьадеча хьалашка моллагIча паччахьалкхен деятелашкара кхыметтел зIаммига а гIалат даьлча кхерда тIом хьар цIенхаштта кхерам ба. Цудухьа вай сатийна хила йиш яц, фийла а вай Даьхенна кхерам тIабоагIаргбоаца хьадда гIулакхаш деш а хила деза.

Советски правительства чIоагIа къахьийгад халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбара. Укх тIеххьарча шерашкахь 2 миллион 140 эзар саг кIезигдаьд вай воай эскар, кхыча мехкашкара воай тIема базаш дIаяьхай. Вай лерхIар воаш даьр кхыча паччахьалкхенаша а дергда, аьнна. Цхьабакъда, новкъа дале а, вай лийрхIар хилanзар. Дукхача малхбузен мехкий правительстваша аьлар шоаш дIахо а сихдаь герз хьадара политика лелаергья, тIема базаш шеръергья, шоай тIема блокаш чIоагIъергья. Вешта аьлча, уж латт «шийлача тIема» позицеш тIа, цар шоай тIема базашца Советски Союза го баьб.

Иштта уж во гIулакхаш дале а дунен халкъашта юкъера хьал вIалла во а лерхIац вай. ХIана? Латташ дола гIулакхаш харц дой-хьогI вай? Диц. Хетачох хьаьргIча миллитаристаша, хIанз а «ираз» лаха — социалистически мехкашта тIема тийшаболх духьалбаккха — гIертилга цIендаь дита деце а, цу тийшача балхашта тIехьалаттараш шерагара шерага кIезиглуш хилар бакъда. Кхыметтел долчох кхета ца туташ бола дуккха а империалисташ а теша болабеннаб хIанз Советски Союза а кхыча социалистически мехкашта а духьал тIема средстваш яхар кхераме хиларах. Цу гIулакха ши оагIув я. Цхьаболча хьаьрача миллитаристаша бакъду тIом болабича цу тIемах шоаш боагаргхилар.

Сево ейт царга иштта уйлаш? Социализма лагера низ чIоагIлуш хиларо ейт. Социалистически мехкаша сихха дегIайоалаю шоай экономика, культура, лакхду халкъа хьал.

Тайп-тайпара социальни строй йола мехкаш цхьан дахара идеяс тIехь-тIехьагIа дукхагIа боах шийгахьа дунен дерригача мехкашкара нах. Дерригача дунен общественноста уйла ер дунен халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбара а «шийла тIом» дIабаккхара а дош да. Цудухьа хилар Советски Союзеи Америка ВIашагIкхийттача Штатийи правительствашта кертте латтараша вIаши визиташ ергхиларах болча хоамах селла боккха кхаъ.

ВIаши визиташ елга вIаштIехьадаьккхад Америка ВIашагIкхийттача Штатий президента Д. Эйзенхауэрои ази. Дукха ха йисаяц со США ваха. Со цига кхоачаргва 15 сентябре. ТIехьагIа США президент Советски Союзе а воагIаргва. ХIанз Советски Союза США-цара а иштта кхыча капиталистически мехкащцара а гIулакхаш хьалха хиннарел дикагIа да.

Укх шера февраль бетта вай мехка хиннав Великобритане премьер-министр Г. Макмиллан. Советски Союзе цун визит хинначул а шинна а мехка пайдане долча дешай хьакъехьа оаха къамаьлаш даьчул а тIехьагIа холуш тоадала доладелар Советски Союзаи Англенеи юкъера гIулакхаш. Англеца вIаши пайдане а хургдолаш торгови договор даьд. ХIанз цу договорах торгови сделкаш еш я. Кхыча капиталистически мехкащца: Францеца, Италеца, Малхбузен Германеца, иштта торговли вIаштIехьаяьннай вай, дахача шераца нийсдича товарооборот а лакхъеннай.

Сиха шерлу вай мехка доазол дехьарча мехкащцара культураи, Iилмаи, искусстваи гIулакхаш а бувзамаш а. Тайп-тайпара делегацеш чуийнна дIа-юха ух. ДукхагIа ю вайцига кхыча мехкашкарча, царна юкъе США-рча а гIулакхаш леладеча наха визиташ.

Вайцига баьхка хиннаб США цIи хеза политически деятелаш Э. Стивенсон, А. Гарриман, воккха промышленник господин Итон, губернаторий группа, дуккха кхыбараш а.

Шоай аргIанна США хиннаб Советски правительства членаш. Цига хиннав А. И. Микоян, США советски выставка хьаеллача хана вахавар Ф. Р. Козлов. Советскии американскии паччахьалкхен кулгалдеча деятелашта юкъе къайле йоацаш а пайдане а къамаьлаш хиннад. Хьагучох цу къамаьлех пайда боал.

Дукха ха йоацаш Советски Союзе Москве Американски выставка хьаеллача венавар США вице-президент Р. Никсон. Вай ерригa а торонаш елар г-н Никсона вай мохк а цун нах а бовзара. Цхьабакъда, новкъа дале а, чIоагIа кIезига ха яр цун кара. ХIаьта вай мохк массехк дийнахь бовза йиш йоацаш боккха ма-бий. Г-н Никсонаца вай корта болаш къамаьлаш хилар. Из веттавелар дукхача советски нахах. Цо тешам болийт цунна вай, вай халкъ дикагIа довзаргхиларах.

Цхьабакъда новкъа дале а, Советски Союзах ше къамаьл деча хана дIахо а харцахьарча позицеш тIа латт г-н Никсон. США ше цIакхьачача цо аьлар, масала, СССР-е США-на духьал пропаганда яьяле а советски халкъ Америкаца доттагIа санна да. Из уйла г-на Никсона дег чу ессай, цо яхачох, СССР-е ше визит ярах. Цу тайпарча къамаьлашца американцашта Советски Союза Правительства США-ца цхьа никъ лелабу, хIаьта советски наьха кхийола уйла я, аьнна хетийта боахка хургба уж.

ЧIоагIа харцахьа да Советски Союзе Америка ВIашагIкхийттача Штаташта духьал пропаганда яьй яхилга. Аз хIанз а ях из, иштта се США волча хана а аргда. СССР-е цIаккха а лелаяьяц США-на духьал пропаганда. Вай я а яьй кхы тIа ерг а я алхха миллитаристашта духьал пропаганда, герзах каеттача инаралашта, «шийла тIом» дIахо а бе яхаш кхайкача монополисташта духьал. Царна духьал лаьттад Советски Союзе газеташ а, паччахьалкхен деятелаш а, берригa советски нах а. Цхьабакъда, СССР-е цхьаккхане цIаккха а США-на паччахьалкхенна духьал, американски халкъа духьал хIама аьннадац. Цу тайпара пропаганда вай хинна а яц, я а яц, е хург а яц. (ТIоараш тох).

Ишта а доацаш, вай массаза а яха а яьхад, яха а ях Америка халкъа, вай советски халкъа санна, дерригача халкъашта а санна, машар беза. США болхлой класси фермераши меттел гIулакхаш леладу дуккха нах а, интеллигеаци а, миллитаристийи «шийлача тIемацеи» «низа позице тIарча» политикацеи оагIув барий уйлаш хьаллоацаш бац. Цхьабакъда, уж вай тIехьа цIераш яьхараш кхер халкъашта юкъера кхохкам лаьгIбергбола шийца цIена фо дахьаш моллагIа а мух балар, уж кхер герз кIезигдар, цунца цхьана герз хьаде, аьнна тела шоашта пайдане дола заказаш кIезигдалар. Из кхерам IаткъанзарИй биржерча акций курса, Советски Правительства кертте латтачои США президента Д. Эйзенхауэреи вIаши визиташ ергья, аьнна хоам бича?

Советски правительствахи советски халкъахи ше дувцарашца чIоагIа гIалат ва г-н Никсон. Цунна довзац вай халкъ. Г-н Никсон визитах СССР-е венача хана Советски Союза дика гIулакхаш леладе ловча мехка викал из хиларах тарра доттагIий уйланца, уж лоархIаш тIайицар. Цу гIулакхо яхац вай мехка цхьанне а г-н Никсона политически уйлаш хьаллоац.

Вай нах Iемаб шоай правительства хьаший, уж лоархIаш а дика а тIайибе. Цар массанахьа а иштта гIулакх да а дир визиташа дикагIа вIаши бовза, кхохкам лаьгIбе, СССР-аи США-неи юкъе машар хилийта торонаш лургхиларах тешаш. Вай халкъеи правительстваи цу дешашта а е кхыча дешашта а тайп-тайпара уйлаш я а яц, хила йиш йолаш а яц. Халкъаи, правительстваи, Коммунистически партенеи вай мехкара яр санна йолча чIоагIача цхьоагIонах хьага мегаргья моллагIа а паччахьалкхе аз аьлча сов хургдац. Ма гIерталва цхьаккха а халкъаи Советски правительстванеи юкъе юкъ йолла: из пайда барг боаца къахьегам ба. Цох гIетти хьега къа мара хIама хургдац. (ЧIоаггIа тIоараш тох).

США вице-президента г-на Никсона «американски легиона» съезде даь къамаьл дийшад аз укх деношка. Жоп ца луш дита йиш йоацаш, Советски Союза доагIаш дешаш да цу къамаьлаца. Из укхаза, Советски Союзе, венача хана аз духхьал дIа аьлар цунга хьалха хинна Никсон вовзаргвац советски наха, аьнна. Вайна из вовзар маккартизма оагIонгахьа из волча хана. ХIаьта тIехьагIа цо деча къамаьлашца юкъ - юкъе гучалелхар хIанзара хьал цо нийса кхетадеш хилари, эттача хьала кIалхара довла йиш йола наькъаш цо белгалдеш хилари. Иштта нийса уйлаш яр г-на Никсона Москве оаха беседаш еча хана а. Аз цкъа ала а аьлар цунга, хIанз цо хьалаьцача наькъах вай кхеташ хилари, хIаьта дукхагIа долча даькъе, дунен халкъашта юкъера кхохкаденна латта гIулакхаш лаьгIдара тIехьа вай воаша дийцачунца из нийслуш хилари.

Иштта волаш вайзар вайна Никсон Москве беседаш еча хана. Фу хиннад из цIа вахачул тIехьагIа? ХIанз г-н Никсон бехказавувлаш санна ва ше дукха ха йоацаш СССР-е даьча къамаьлашта, реакционераша - маккартисташа бувцаш бола мотт бувц цо, «дунен дерригача халкъашта коммунистически Iоткъам» оттабе гIерт яхаш дувца дешаш хьалха а доахаш.

Вайна хетачох дезацар-кха «маккартизма са» юха дийнде, хIана аьлча кхохкаденна латта гIулакхаш лаьгIдеи советско - американски гIулакхаш чIоагIдеи вай гIертандаь. Бакъда г-н Никсона-м кхыча тайпара хета хургда из. Из къамаьл ше деча хана цо аьннад, «ВIашагIкхийттача Штаташкара Коммунистически парти, дерригача дунен тIара ерригa коммунистически партеш санна, Москва контроль лелаеш а никъ хьехаш а я, аьнна. Хьалха дIаяхача хана санна, хьа тIа йоагIача хана а кIалгIолла тийша болх а лелабеш шпионаж лелаергья цо, ВIашагIкхийттача Штатий е кхыча корта мукъача мехкий правительствашта лоIам бар а деш».

Уж къаьнара, моццагIе а йохаь, опыт йоацаш бараш кхерабеи Советски Союза уж духьал бахеи еш йола уйлаш я. Сенца из бакъде йиш йолаш ва г-н Никсон? Цхьаккха хIаманца бакъде йиш яц, хIана аьлча из долаш а е хила йиш йолаш а дац. Бакъда дикагIа-м хургдар цу тайпара хабараш юха а керда ца доахаре. Уж эш духхьал «шийла тIом» хьаллаца, дунен халкъашта юкъера гIулакхаш кхохкаденна латтийта.

Ца аьлча Iе лац со, Малхбузехьарча дукхача политически деятелаша юха керда доахача цхьаькха къамаьлах а. Капиталистически паччахьалкхенех дувцача хана цу тайпарча деятелаша царех «корта мукъа обществаш», «корта мукъа мехкаш», оал, хIаьта кхыча тайпара вахар дола дерригa мехкаш «корта мукъа доаца мехкаш» лерхIа хургда-кха цар. Цу тайпара къамаьлаш ду цар нах Iехабар духьа. Бакъда вахаро гучадоах цар уж къамаьлаш кIал лард йоацаш, харц долаш хилар. БIаьш, миллионаш болча наха лерхI социалистически мехкара вахар, халкъа хьашташ эггара дикагIа Iалашдеш дола вахар, цудухьа эггара корта мукъагIа а. ХIаьта кхыча тайпара царга из лархIийта могаргдолаш саг а вац. (ТIоараш тох).

«Корта мукъа мехкаш» яхаш цIи йоахача мехкех лерхIа хургья-кха цхьаболча господаша Испани а. ХIанз ховш ма дий, Испанена хIанз доал деш бараша законах йолча, демократически наькъаца хержа йолча республикански правительства духьал мятеж а гIоттаяь Iаьдал дIалаьцалга.

Къиза Iоткъам оттабаьб цар, фашисташа Iоахийтача испански халкъа цIе тоатолгашта, декъий гувнашта тIагIолла тIех а баьнна Iаьдал хьа а лаьца. ХIанз Франко США союзникашца лоархIаш ва. ХIанз Испане мел дола хIама тоIадаь да. Шийна дага дар дувцаш дош ала а йиш яц халкъа. Мичай цига корта мукъале?

Дукха лаха йиш я, халкъа бокъонаш Iотела а еш цхьан сага бе доаллача къизача Iаьдалца Iоткъам лелабеш йола кхыча паччахьалкхений правительстваш а.

Кхы дола масалаш доаладе безам бац са, уж-м дукха а да. Нагахьа санна уж дерригаш «корта мукъа мехкаш» дале, малагIаш да «корта мукъа доаца мехкаш»? Колонизатораш керте латтача, моллагIа яле а адамий корта мукъале теIаеча, цхьаккха тайпарча демократе, кхыметтел хьаж кхеташ а йоацача метте, хила йиш йий «корта мукъа мехкаш»?

А, ишта кхетаяц халкъаша корта мукъале. Царна гу из, къахьегама нахах латта правительстваш йолча метте, халкъа отчет тела езаш уж йолча метте, халкъа хьашташ Iалашдеш уж йолча метте, саг саго воацавеш йоацача метте, деша хинна ца Iеш, бокъонца вола ший вахара да саг ше волча метте.

Нагахьа санна социалистически мехкашкарча хьалах аьлча, цу мехкашка-м халкъашта бокъонца йола корта мукъалеи демократии я. ХIара мехка ший конституци я, халкъо Iаьдала керте латта ший депутаташи, ший викалаши херж. Правительстваша халкъа парламенташтеи, халкъаи отчеташ тел. Социалистически мехкаша ерригa ший политика халкъа вахара хьашташца айхха ювзаенна лелаю. Цар Iалашъю бокъонца йола корта мукъале, законо маяххара берригача гражданашта цхьатарра бокъо лу, берригача къахьегамхой вахара хьал хадданза лакхдалара йоакхо ю. Цу мехкашка бац боацабераши бацараши, хIана аьлча ерригa производства средстваш халкъа ший доалахьа йоландаь. Фу хила йиш я социалистически строял лакхагIа, фу хила йиш я цул гуманнегIа, цул корта мукъале йолашагIа? (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Вай-м духьал хургдацар капиталистий мехкашкарча паччахьалкхен деятелий а цу тайпара уйла хилча. Корта мукъале кхетаяра цари вайи тайп-тайпара уйлаш йолга ховш хургда вай. Нагахьа санна воай уйлашта вай мукъа лойи, паччахьалкхен боараме цу тайпарча дешашта дIа-юха Iоттараш еш къамаьлаш долалургда, тIаккха цунца барт талхарга а, цхьадола халкъаш вокхарна духьал даларга а кхоачаргда гIулакх.

ВIаший машаре дахара принципаш чIоагIа лелаю вай. Вай йоах: гIертаргдац дIа-юха чурча гIулакхашта юкъе, идеологически кхыдолеи къовсамера дешаш герзаца къестадергдац вай. Цу ларда тIа вай барт вIашагIкхете, тIаккха корадоагIаргда вайна вIаший машаре дахилга Iалашдара эшар а. ТIаккха корадоагIаргда вайна керда тIом хилара кхерам тувсаш долча дешашта барта дахкара эшар а. ТIаккха могаргда вайна, герз дIадаккхара, ядерни герз дIадаккхара дерригача дунен сагот деча дерригача кхыча дешашта барта дахка а. Из ишта нийсделча общества вахарчура тIом дIабаргбола хьалаш оттаргдар.

Вай партии, Центральни Комитети, Советски правительствои чIоаггIа тийша я из чакхдаргдолча ханага вай кхаьча хиларах. СССР хIара кердача толамо, дреригача социалистически мехкий толамаша гарга увз из ха. ВIаший машаре бахара идея котъяргья. МалагIча строяна мичахьа хила — капиталистически е социалистически, — фу хургда Америке, Франце, Англе — цу хаттара жоп шоашка далийта американцашкеи, французашкеи, англичанашкеи—из цар шоай чура гIулакх да, воай вахара гIулакхаш царех дIадохка а дахкац вай.

Вай массане а, эггара хьалха низ болашагIеи йоккхагIеи йолча СССР-еи США паччахьалкхен деятелаша а, «шийла тIом» дIабаккхара, герз хьаделга соцадара, Америка ВIашагIкхийттача Штаташка а дерригача мехкашка а бахача наха кIордаяь йола «низа позице» политика дIаяккхара де мел могар де деза. ХIанзара ха мел бехктокхаме я кхетадеш бола хIара паччахьалкхен деятелаш декхарийла ба хIанзара гIулакхаш телхадара, уж юха а кхохкадара мабарра духьала хила. Хьаькъало дига деза вай переговорашка, дIа а юха а пайдане хургйола решенеш ярга, кхохкаденна латта гIулакхаш лаьгIдарга.

Коммунизмо ший яхара бокъо яьккхай. Йоккхача топащеи атомни бомбащеи коммунизма духьал валар, бIаь шерарча исторе бакъдаьча тайпара—цхьаккха а дог доахилга йоацаш гIулакх да. Нагахьа санна Малхбузехьарча деятелашта шоай философи нийса хете, дIабакъдайта царга из гIулакхашца. Низах воай философий, воай вахар цхьаннегI а дIадолла гIертац вай. ВIаший машаре дахара вай царга ях: халкъа вахаре хьал айдалара гIулакхах яхь лоацаргья вай. Котъяргья халкъашта дукхагIа мукъале, луш йола дикагIа дола вахар Iалашдаь, вахара боарам лакхбаь, халкъа мел эшачоа дикагIа кийчо яь йола идеологи.

Нагахьа санна капиталистически мехкашкара деятелаш шоай философии шоай вахари тIех хиларах сел чIоагIа тийша бале вайца машара яхье бовлийта уж. Экономически чIоагIа дегIа ма енайий США. ХIара сага сих лаьрхIача хIанз цар производство эггара лакхагIа я.

Цу хьала тIа из яле машара яхье ех вай США. Цу яхье бокъонца дола партнераш хила безам ба вай. Ханага, историега къоастадайта дикагIа малагIа да. Ший гIулакхаш нийса хиларах дог тийша воацачо, ший системах тешаш воацачо дIа тIа эцаргбац машара яхье довла вай баь тIахьехам. Цудухьа вай машар кхайкабу, хIаьта «шийлача тIема» тIехьа латтараша юкъе латта гIулакхаш дохадарга, дIахо герз дукхагIа хьадарга увз вай. Геттара герз а, «шийла тIом» а дIабаккхара тIехьа, дерригача халкъашта юкъе машар чIоагIбара тIехьа ма дий вай-м. (ТIоараш тох).

США президента Д. Эйзенхауэра 25 августа пресс - конференце яь заявлени йийшай аз.

Вай кхоачам беш да США президента пресс - конференце дIайийшача заявленех. Цу заявлене хьахьокх паччахьалкхенна юкъе латта кхохкаденна гIулакхаш дIадахара новкъостал де господин Эйзенхауэр кийча хилар: цунца вайна гу президентаца вIаши дага довлача хана хургдолча къамаьлий дика лард. ХIанз а къоастаданза дола халкъашта юкъера цхьадола гIулакхаш хилар хала а хеташ цо белгалдер нийса хет вайна.

«Дерригa герзаш е къаьстта цхьадола тайпа герзаш кIезигде хьаькъалца а вIаши тешам болча а плана хьакъехьа Советски Союзаца нийса йола переговораш е; йийкъа латтача Германе гIулакх къоастаде бокъонца йола юхь дIайолае, дунен тIара кхохкам мелбара кхыча наькъашца новкъостал де», кийча хилар дувцаш господина Эйзенхауэра даьча къамаьла боккха лоархIам бу вай.

Са къаьстта безам боагIа из белгалдаккха, хIана аьлча пресс-конференцега кийчлуча хана президента ший кIоарггача дикача уйлаца вIашагIделла къамаьл из доландаь. Уж уйлаш дика вIаштIехьа яьнна я, хIанз керттера дар дерригача дунен тIа машар Iалашбар хиларах дика кхет президент. Цу хьакъехьа барт ийгIа хIама дац тха, аз дег чура могаю из заявлени.

Белгалде дезаш да, журналистий хаттарашта жопаш телача хана президента «шийлача тIемаца» дувзаденна цхьадола къамаьлаш даь хилар. Цудухьа хьалха ше дийцар юха дистар экххар мара из ца хилар дезаш вар со.

ЦIенача дегашца долх тхо визитах США. Аз из хьалхе а дIакхайкадаьд 5-ча августе Москве хиннача пресс-конференце.

«Шийлача тIема» хьал тIа хулга дIадаккхара а, цунца дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбара а, сатийнна машаре адамаш дахаргдола хьал оттадара а де йиш мелъяр деш да вай. ВIаши гIулакхаш а леладеш машаре дахилгеи кхыча паччахьалкхений территорена тIалакха кийчъяь ракеташ хулгеи— вIаши тар а луш машаре дахилга воаш дувцача хана вай дагакхоабар да, тахан боацаш бола тIом кхоана а, кхы тIехьагIа а хург ца хиларах сатийша адамаш хулийтилга.

Цудухьа вай кийча да герз кIезигде, кийча да Германски Демократически Республикера, Польшера, Венгрера вай бIи воай доазон тIа хьатIабаккха, нагахьа санна кхыча паччахьалкхений территоре тIара шоай бIи дIабаккха малхбузен паччахьалкхенаш а иштта кийча хуле. Нагахьа санна малхбузехьара вай партнераш шоай бIи цIабига хIанзарчоа кийча беце, хьадувла барт бергба вай, кхыча мехкашкара бIи боаккха-боаккхаш дIабоаккхаргболаш. Герзаш кIезигдареи бIи арабаккхареи хьаштдолаш болча бокъонцарча тIахьожама тIехьа хила кийча да вай, нагахьа санна малхбузера паччахьалкхенаш вай дер деш а, тIема базаш дIаяха раьза болаш а хуле. Вайна тIахьожам оттабе дог а долаш, вай мехка гоннахьа ядаш йола тIема базаш дIа а ца йоахаш, вайцига массанахьа а шоай контролераш оттабе безам болаш хилча, цох герз Iодуллалга а ца хулаш, ультиматум увттаелга хул. Вай заводашка, вай предприятешка контролераш а оттабаь, вай мехка гобаьккха шоай базаш Iо а яхка, аьттув ма баьлла а вайца тIом хьоабергболаш, цу гIулакха тIаккхувш болчарна мара пайдана боаца никъ вайха хьаболла гIертилга мара кхы хIама а дац из. Уж из де-м гIерта хургбац, цхьабакъда, цу тайпара условеш цар вайна хьалхайоахаш хилча, вайга из кхыча бесса кхетаде йиш яц.

Советски Союзанеи ВIашагIкхийттача Штаташтеи юкъе вIаши барта даханза гIулакхаш кIезига доацилга-м вайна ховш да. Вай из харцдеш дац. Бакъда хIанз дош укх тайпара латт: уж вIаши барта даханза дола гIулакхаш дIахо а иштта дита деза, дIахо кхы а нонагIа ирдала тарлургдола уж гIулакхаш кIаьдде ца хьожаш Iе деза, е уж гIулакхаш барта доагIаргдола наькъаш лаха деза? Дунен халкъашта юкъерча эггара ирденнагIа латтача дешашта вIаши пайдане хургйола соглашенеш лаха ше кийча йолга дIакхайкадеш я Советски Союз. Цхьабакъда, нагахьа санна вай воай паччахьалкхен позицеш дIа а хийца, воай принципашта тIера а даьнна уж тайпа соглашенеш вай оттаярга догдоахаш шоашта салоIам беш нах хиннабале, уж нах Iалаьмате чIоагIа Iехалургбар. Цунца гунахь долаш мел йолча паччахьалкхений хьашташ лархIа а лоархIаш къестаде йиш я, къестаде а деза къовсам болаш дола дешаш, цу тIа а эггара хьалхагIа къоастаде деза уж къостаданза хиларах дунен халкъашта юкъе барт хулга юхадетташ дола керттера дешаш. Вай цу тайпара дош лоархI эггара хьалха германски машара договор оттаелга. Цох лертIа доагIаргдар Европе латта гIулакхаш, дIабаргбар германски шин паччахьалкхенна юкъе латта пен, дIадаргдар Малхбузен Берлине оккупационни режимах юхедисаь гIулакхаш.

НАТО-на юкъе доагIача мехкашка лаккхача посташкара паччахьалкхен деятелашкара баьнна, лохехьара чинаш долча нахага кхаччалца, геттара дукха ба Малхбузехьа шоаш деш долча къамаьлашца, цхьан оагIорахьара, машара тIаккув шоаш, яхаш, ша бошабара а юкъера гIулакхаш тоадара а тIехьа ба шоаш, яхаш бол нах. Шоаш уж къамаьлаш деш боллашехь а, цу тайпарча деятелаша кхайкаду, Берлине бахача наьха кортмукъале а, уж дика хьал долаш бахилга а лорадеш хургба шоаш, яхаш. Масала, США-и ФРГ-и правительствашта кертте латтараштa юкъе хиннача переговорий хьакъехьарча коммюнике тIа а белгалдоахаш да из дош. Цу вай ювцача коммюнике тIа яздаь да, президента Эйзенхауэра бакъдар «Берлине бахача наьха кортмукъале а, уж дика хьал долаш бахилга а лорадеш хургья шоаш, аьнна ВIашагIкхийттача Штаташа а, цар союзникаша а тIайица хиннар».

Цу формула-м, боккъалдар аьлча, вай а да тIехьа. Малхбузен Берлинах мукъа город хилийта аьнна предложени еннай Советски Союзо, хIаьта цу мукъача города кортмукъале, дика хьал, из ший лоIаме хулга, цига бахаш бола нах, цар вахар телха а ца деш, боахийтилга, бахаш болча нахага шоай хьаштдоллаш дола Iаьдал оттаде йиш хулийтилга, Малхбузен мехкашца санна, Малхбоален мехкашца а бувзамаш леладе цу мукъача города Малхбузен Берлина тешшаме мукъа хулийтилга, тIа-тIа хозлуш, тоалуш из город дIагIолга деча дакъа лоацаш хила раьза а да вай.

Нагахьа санна, малхбузехьара паччахьалкхенаш Берлине бахача наха кортмукъалеи дика хьал а долаш бахалгеи цIенача дагара хилийта ловш яле, тIаккха из вай лерхIачоа духьал а доацаш, цунах хьакхеташ да.

Укх шера 18-ча августе аз яхьийтача посланена Германе Федеративни Республика канцлергара господинагара К. Аденауэрагара жоп кхаьчад селхан. Юххьанца Iодийшача хана,— хIаьта опыт йолаш болча дипломаташа оттадаь цу тайпарара документаш, уйла тIаяхийта дийнача ца дуташ, цIендаь Iомаде а дезаш хул, цига къайлагIа доаллар а кхетадергдолаш, — юха а белгалдоакх аз, юххьанца Iодийшача хана, дикадар хургда-кха аьнна хеталуш да из жоп. Бакъда баь барт боха а баь, аз яхьийта послани шоайла хьалхагIа вай кепа йоазон тIа араьйккхача санна, цу деша ше кIезиг-дукха раьза ца хилар белгалдоахаш йолаю господина Аденауэра ший послани. Цу деша вIаши бехкаш дарга вала безам бацар са, цхьабакъда, из гIулакх ше мадарра довзийтара аз белгалдаккха дезаш лоархI ер гIулакхаш.

Господинага Аденауэрага вай яхьийта послани советски кепа йоазон тIа араьйннай Германе Федеративни Республика правительствага из дIакхаьча 8 ди даьнначул тIехьагIа, цу тIа а Германе Федеративни Республика кепа йоазон тайп-тайпарча органаша из ювца яьккхачул тIехьагIа мара а яьккхаяц.

Немецки газеташа из дош дувцадаккхалца йолча хана советски кепа йоазон тIа цу хьакъехьа цхьаь цаI дош арадаьннадац, кхыметтел иштта послани яхьийтай аьнна хьоахадаь а. Цох бокъонца гуча да, вай яхьийта послани а цун чулоацам а кепа йоазон тIа хьалхагIа араяьккхар, Советски Союза правительство а йоацаш, Германе Федеративни Республика правительство хилар. ФРГ кепа йоазон тIа цу послане хьакъехьа тайп-тайпара хетараш дувца баьнначул тIехьагIа, из харцахьабакъахьа ювцаргйоацаш, из послани ерригa а араяккха лаьрхIар Советски правительствос.

Господина Аденаэра юхаяйтача посланех дар аьлча, эггара хьалха белгалдаккха деза, хьалха дIаяхача ханашкахь хинна ФРГ правительства документаш санна кIома йоацаш, из послани кIаьдагIа хилар.

Господина Аденауэра послане тIа чIоагIа лоархIам бола дешаш хьехаду, вай мехкашта юкъера гIулакхаш тоадалийтар духьа уж дешаш вIаши дикагIа кхетадар лов шоашта яхаш дувц. Нагахьа санна цу хабарел тIехьа цар гIулакхаш а иштта хуле, хетадала йиш йолаш да, дунен халкъашта юкъера къоастаданза дааргдоаца дешаш дувцача хана барт ца кхетийташ йола духьале дIа а йоаккхалургья, хIаьта дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбареи СССР-аи Германе Федеративни Республикаи юкъера гIулакхаш тоадареи белггала гIа хьалхащкахьа а боаккхарлугба, аьнна.

Белгалдаккха деза, послане тIа уж дешаш геттара лоацеи, хаьдда цадувцаш, юкъарча формехи дувцаш хилар, хIаьта вайна фу ловра аьлча, герз Iадуллилга, «тIема тIехьале» дIайоаккхилга, вай мехкаша цхьана гIулакхаш леладар дегIадоаладелга санна дола лоархIамера дешаш къоастадарах шоашта хетар ФРГ правительствос къоастам болашагIа дувцар ловра. Вокх оагIонна а из ловш хуле, вайна хетаргахьа, уж дешаш къоастадулургдоацаш дац. Нагахьа санна малхбузехьара паччахьалкхенаш дунен халкъашта юкъера къовсам болаш латта дешаш машаре къоастаде дагахьа ловш яле, уж дешаш къоастаде йиш я.

Аз чIоагIа тоам а хинна жоп лургда господина Аденауэра цу посланена. Дувцар цаI а долаш, кIал кхыдар а долаш документ дац из послани, аьнна, цу дешах теша ловш васо. Алхха къайлагIа мара ца доалла маIан лаха а ца гIерташ, дешай гучахьара маIан кхетадеш а, цох тешаш а болча дог цхьалха, цIена долча наьха яр санна я са уйла. Дунен халкъашта юкъе кхохкаленна латта гIулакхаш кIаьддара бакъонца шийгара дакъа лаца безам болаш ФРГ правительство хилар ловра сона.

Дунен халкъашта юкъера договораш телхаю Советски Союзо, яхаш, каст-каста вай бехке де гIерт вай моастагIий. Цар дувцар бакъдац. Долаш дола хIама футтаройна харцахьа даккха безам болаш болча мара дувцаргдац цу тайпара хабараш. Советски Союзо массаза кхоачаш а даьд, дIахо йодача хана а цIена кхоачаш а дергда дунен халкъашта юкъе ше тIайица декхараш.

Вай геттара дика кхетаду, телха а ца еш, дунен халкъашта юкъера бокъо лелаеш ца хилча, паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашта шеше тIайица декхараш кхоачашдеш ца хилча вIаши тешам хургбоацилга, хIаьта вIаши тешам ца хилча шоайла гIулакх а долаш машаре даха йиш яц. ВIаши гIулакх а долаш машаре дахара принципаш леррагIа хьал а лоацаш, паччахьалкхенашта юкъерча гIулакхашта дунен халкъий бокъон боарамаш лорадеш хургда вай дIахо йодача хана а.

Новкъостий! Са къамаьл дала доал. ЩIаьхка а белгалдаккха безам ба са, се Америка ВIашагIкхийттача Штаташка цIенача дагара, дунен халкъашта юкъе кхохкаденна латта гIулкхаш кIаьдде а, машар чIоагIбе а доагIаш дола дакъа лаца безам болаш водаш хилар. «Шийлача тIема» ша бошабе а, халкъий самукъа даргдола а гIулакхаш оттаде вай кийчча да. США правительства дагадоаллар а цу тайпара хург ма дий аьнна догдаха ловра сона.

Хьаькъалах талханза мел волча сага дика ховш да, советско-американски гIулакхаш тоадалар, Советски Союзеи США-и халкъашта хинна ца Iеш, дерригача мехкашкарча, доккхийчар а зIамигачар а, халкъашта а пайдана хургхилар, хIана аьлча тIом хьашт а доацаш, чIоагIеи дуккхача ханеи, машар хиларга салатташ да уж халкъаш.

Сийлахь-йоккхача вай Даьхен хIама тоадара дIахо а дика каяйла шун, хьамсара новкъостий! (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Даькъал хилда бIубенна коммунизма новкъа дода турпала советски халкъ! (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Сийле хийла сийлахь-йоккхача ленински парте! (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Даькъал хилба дерригача дунен тIара машар! (ЧIоаггIа, дIаьхдаь тIоараш тох).

Наьсаре гуйран балхаш во лел

Республика колхозаш а совхозаш а шоай еррига торонаш оарцагIа а яьха сихха Iана доакъар кийчдеш, гурахьа а бIаьстан юхье а дIадуврг-долча ялаташта лаьттааш оахаш йоахк. Цхьабакъда, чIоагIа мела лел уж лоархIамера балхаш Наьсаре районерча шинна а совхозе.

«Октябра 40 шу» яхача совхоза къахьегамхой 5 эзар гектар зябьи 4343 гектар дIадувргдолча ялаташтеи лаьтта аха дезаш ба. Бакъда, совхозо аьхар 1000 совгIа гектар зябаи 505 гектар гурахьа дIадувргдолча ялаташтеи мара лаьтта дац. Иштта во лел совхозе хьайбашта Iана доакъар кийчдара балхаш а. Нагахьа санна совхоза къахьегамхой укх шера планах 15 эзар тонн силос лаьттах йолла езаш бале укх деношка кхаччалца лаьттах еллар 3 эзар совгIа тонн мара яц. Совхоза данза даргдоаца балхаш иштта во хIана лел, аьнна шоашка хаьттача, даккха бахьан долаш цхьа кулгалхо вац совхозе. ХIана вац а дувцаргда вай. ХIанз дар миссел кхы цун лаьтта хилча а тоъам балла юртбоахама техника я совхозе, боагIача тайпара цунах пайда эцаш а хилча. Бакъда, совхозе йолча техниках диълагIча даькъах а пайда эцац.

Совхозе дикагIа йола отделени я Долакха-Юртара яр. Отделене я 15 «ДТ-54», 1 «С-100», 7 «Беларусь» — ерригаш 23 трактор.

Иштта дукха трактораш а царна тIехьа бизза юртбоахама гIирс а боллашехь отделене баь болх ерба: планах 1800 гектар зяба лаьтта аха дезача аьхар 600 гектар мара дац, гурахьа дIаде дезача ялаташта 1643 гектар аха езача аьхар 200 гектар а яц.

Iана хьайбашта планах 3 эзар тонн силос дIайолла езача 700 тонн мара дIаеллаяц. Иштта во лел отделене гIожа доакъар кийчдара а из доахан Iангара доахаргдолча базашка хьатIаозара а балхаш. Лакхе вай белгалъяьхача тракторех укх деношка бийсанна болх беш «ДТ-54» яха 5 трактор мара яцар. Фу деш я вожаш 11 гусеничн трактор? Отделене агроном волча Долгиев Ахьмада аьлар, цхьаяраш еха а вожаш сменни трактористаш боацаш а латт, аьнна. Малав-теш отделене трактористаш ца хилара а трактораш еха латтара а бехке?

Кхы а вогIа лел ТIой - Юртарча отделене балхаш. Отделене управляющи нов. Арапиев дукха сагота воацачогI тара да гIулакхаш. Укх шера планах зябь 1800 гектари гурахьа дIадувргдолча ялаташта 1700 гектари лаьтта аха дезаш ба отделене къахьегамхой. Бакъда, аьхар 400 гектар зяби, 40 гектар гурахьа дIадувргдолча ялаташтеи мара лаьтта дац. ХIаьта силос планах 3200 тонн лаьттах йолла езача дIаеллар 700 тонн мара яц.

Кхы дикагIа лелац гурахьа а бIастан юххье а дIадувргдолча ялаташта лаьтташ ахара а хьайбашта гIожеи мошеи доакъар кийчдара а балхаш «Назрановски» совхозе а. Укх шера планах 6 эзар гектар зябьи 4500 гектар гурахьа дIадувргдолча ялаташта лаьрхIаи лаьтта аха дезаш я совхоз.

ХIаьта хIанзалца хьа 1800 гектар совгIа зябьи 100 гектар гурахьа дIадувргдолча ялаташтеи мара лаьтта аьхадац.

Совхоза кулгалхоша отделеней хьалхле лелаерашкара боагIача тайпара хьа а бехаш болх тоа ца бойя мишта яхар ца ховш ха дIа а яха гурахьа а бIаьстан юххье а дIадувргдолча ялаташта тоъам болаш лаьтта ца оахаш а доаханна Iа даккха йиззаь кийчо ца еш а юсаргья совхозаш. Из ховш хила беза района кулгалхой а.

Д. АЛБОГАЧИЕВ.

Ший ханнахьа кийчде гIожа а моша а доакъар

ССКП ЦК июньски Пленумо оттаяь решенеш кхоачашъеш, «Ингушски» совхоза 5-гIча отделене хьайбаш леладерашеи механизаторашеи шоашта енна план ханал хьалха кхоачаш а яь, 28 августе, планал совгIа 400 тонн силос еллай.

Укх шера отделенерча къахьегамхоша чIоагIа болх барца хIара фуражни Iаттагара йоаккхаш йола шура лакхъеннай.

Дахача шера ворхI бетта хIара фуражни Iаттагара 956 килограмм шура мара ца йоаккхаш хиннача, укх шера цу хана чухь 1213 килограмм шура яьккхай хьайбаш леладераша. Дика къахьегаш ба цига дояркаш нн. Х. Арапиеваи П. Кортоеваи. ВорхI бетта хIара фуражни Iаттагара 1500 килограмм шура яьккхай цар. Уж толамаш даха торо хулийт хьайбаш шортта дикача доакъарца Iалашдаро. Хьайбаех йоаккха продукци кхы а лакхлургья, царна де доагIача тайпара гIулакх а деш, хIаьта ший ханнахьа мошачоа нийсса гIожа доакъар а Iалашдича.

5-гIча отделене управляющи вола нов. С. Хаматханов доахан Iангара доахача фермашка йол чуозийташ воал. ХIанзале а аханел совгIа йол тIаэзай цар.

Iалаьмате во лел йол чуозара гIулакх нн. А. Базгиеви И. Шадиеви кулгал деш йолча 1-чеи 2-чеи отделенешка. Цар укх сахьате цхьа центнер а йол базе енаяц.

Совхоза чIоагIа эшаш да ча, хIаьта массайолча отделенешка мела лел ча гулделгеи цох аргIаш делгеи.

ХьажкIаши гидуаргаши чуэца йолаяла дукха ха йисаяц. Шоай низи хьинари кхо ца деш хьажкIаши гидуаргаши чуэца болабалалехьа, совхоза хьайбшата шортта гIожеи мошеи доакъар Iалашдар — совхоза берригача коммунистий, комсомольций, къахьегамхой декхар да.

В. ЦИЦКИЕВ.

Комсаш чуэцаш латт

«Комсомольски» комсий совхоза болхлой укх шера шоай берригa низ тIабахийта болх беш хиннаб комсаш дикагIа хьувкъийтара. ХIанз дика хьийкъа комсаш чуэцаш латт. Комсаш чуэца эггара хьалха араяьннай Березкина бригада. Цхьан дийнахьа арабаьннача болхлоша чу а ийца чхьагIар доаккхача заводе 9,4 тонн комсаш дIачуеннай.

Комсаш чуэцаш дика болх вIашагIбеллар агронома нов. Толокольникова, бригадира нов. Березкина. Къаьстта дикача балхаца белгалбаьннаб болхлой Епифанова, Ковалева. Цар хIаране шоай нормаш 150 процент кхоачашъяьй.

Комсаш чуэцара болх дика лел совхозе.

МАЗОВ.

Дебаш латт коа тIара оалхазараш

1959 шу долалуча хана Сунженски района Ленина цIерахча колхозе кхо эзарнел совгIа коа тIара оалхазар мара дацар. Колхозникаша шоай торонашка хьежжа декхараш тIаийцар: ер шу чакхдалале коа тIара оалхазараш кхойтта эзарнега дIакхоачаде аьнна, царех ворхI эзар нана котама хургйолаш. Шоаш тIаийца декхар кхоачашдаь баьннаб уж. ХIанзале 24 эзар жижики, 4 эзар нана котами хьалкхеяьй колхозникаша.

— Октябрь бутт хьатIакхачалехьа кхы а 4 эзар нана котам кхеергья оаха, — йоах колхоза председатела Амагов Махьмада.

Коа тIарча оалхазараштa гIулакх деча белгалбаьннаб Т. Капетурови, Я. Колосови, Ш. Богатыреви. Цар хIара нана котамгара 130 фуъ гулде аьнна, шоаш тIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашду. Планах, укх шера 200 эзар фуъ дала дезача метте 250 эзар фуъ дIаденна баьннаб уж паччахьалкхенна.

ХьатIадоагIача шера коа тIара оалхазараш 100 эзарнега кхоачаде лаьрхIа ба колхозникаш.

О. БУЗУРТАНОВ.

ХьажкIаш чуэцара кийчо ю

Дика хьийкъай укх шера «Назрановски» совхоза Экажкъонгий-Юртарча отделене хьажкIаш. Шишекхоккхе, цхьа-йолча моттигашка йиъ йиъи ботт яьй дикагIа йолча звеной кхашкарча хьажкIашта.

Къаьстта дукха хьажкIаш яргхилар гуш да Евлоев ШаIипа кулгалдеча механизированни звеной 75 гектар долча хьажкIий кхай тIа. Цу звенос ший участка хIара гектара тIара 50 центнер фуал яьккхача хьажкIай йоккхаргья, аьнна денна дош сийленца кхоачашдергдолга хаьдда да. Иштта дика хьийкъай хьажкIаш вокх звеной кхашка а.

ДIадахача шера цу отделене 400 гектар мара йийнаяцар хьажкIаш, укх шера дуккха а дукхагIа, — 1020 гектар, йийнай цига уж.

ДукхагIа хьажкIаш дIаер, из культура Наьсаре района лаьтташка къаьстта дика хьувкъаш хиларца дувзаденна да.

ХIанз укх сахьате цу отделенерча къахьегамхошта хьалхашка латта лоархIамегIа дола декхар да, иштта дика хьийкъа хьажкIаш йоа ца еши ший ханнахьеи чуэцилга.

Цу гIулакха эшаш йола комбайнаш тоаеш латт. ХьажкIаш чуэцаргйола 2 комбайн хIанзалехьа кийчъяьй, юхейисаь 6 а кастта йисте яргйолаш я. Кара хьажкIаш чуэцаргйолчара эшараш: тускараш, доарч, кхыдараш а сихонца кийчдеш да, хIаьта фуна ютаргйола хьажкIаш чутасса складаш тоъам боллаш тоаяь кийча я. Совленна, нагахьа санна эше а, аьнна кхы а сьргех массехк доа бе лаьрхIад отделене болхлоша укх деношка.

Соахкарчул дуккха дукхагIа чуэца езаш хьажкIаш цу отделене яле а болхлой низ кхы а дукхагIа ба цига; уж чуэца кхыйола торонаш а я. Лоаццача хана,— 20-25 балха дийнахьа чакхбаккха лаьрхIаб цар из болх, хIаьта цхьан-шин кIира хьажкIаш чуэца болалургболаш а ба уж.

У. АБАДИЕВ.

Семилетка гIишлош хьалъеча

Кабардино-Балкарски АССР. Къилбаседа Кавказе эггара йоккхагIа йола искусственни нахьарий комбинат юллаш латт Нальчике. Хьалдеш латт плащашта кIадаш дергдолаш йолча фабрика цIенош, хьалъяь йоалаш латт кога гIирсашта эша картонаш ергйола фабрикеи центральни механически мастерскеши.

Сурта тIа: Центральни механически мастерске тIера дIакъовлаш боахк.

Б. Байдалова сурт. ТАСС фотохроника

КЕРТТЕРАДАР—БОЛХ ДИКА ВIАШТIЕХЬАБАККХАР

(ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома Пленумера)

4 сентябре ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома Пленум хилар. Пленумо ладийгIар «Мишта кхоачашду семилетка хьалхарча шера тIаийца декхараш Шелковскойи, Наурскии, Шалинскии районий комсомольски организацеша», аьнна яьча докладашка. Пленуме дийцар юртбоахамерча балхашка комсомольцаша мишта дакъа лоац.

ХОАДАМ БОЛАШ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА КУЛГАЛ ДЕШ ХИЛЧА

ВЛКСМ Шелковской райкома хьалхарча секретара нов. Белогорцева Пленуме дийцар социалистически яхь а йоаржаяь болх беш болча районерча косомольцаша даьхача доккхийча къахьегама толамех.

— Укх шера оаха тIаийца декхараш, — аьлар цо, — хIанзале кхоачашдаь даьннад тхо. Тха комсомольцаша 400 тонн металлолом гулъяьй нормах 220 тонн гулъе езача. Районе вIашагIтехай кроликаш лелаерий общество. 400 совгIа кагийнахи мехкарийи ба жа леладеча моттигашка дIабаха болх беш. Моша доакъар кийчдеш я 2 комсомольско-кагирхой бригада. Ах шера цар хьекхай 18 эзар гектар йол. Комсомольцаша хьалкхе а яь паччахьакхенна дIаеннай 1000 хьакха. План кхоачашъяьй къонача дояркаша. 50 эзар боабашк кхеяьй оалхазараш леладераша. Дика бувзам латт комсомольски организацештеи школьникаштеи юкъе. Иштта кхы а дика хIамаш дукха да района комсомольски организаце даь.

Мишта карагIдаьлар уж?

—Оахош декхараш тIаэцалехьа, тхо хьежар тхоай торонашка, — йоах нов. Белогорцева.— Массаболча колхоза председателашца а кхыболча боахама кулгалхошца а дага а даьнна тхо хьежар фу дулургда районерча организаценна цхьан шера. Цул тIехьагIа мара тIа эцанзар оаха социалистически декхараш. ТIаккха комсомола райкома лаьрхIар нийсача кулгалца уж декхараш кхоачашде а хаьдда дола гIулакхаша мара ца леладе а аьнна. Комсомольцашка дIаелар хаьдда йола участкаш. Райкома бюро хIара денна хьожар социалистически яхь мишта лел.

Цхьабола секретараш бар ледара кулгалдеш, балха тIахьожам ца беш. Коминтерна цIерахча колхоза комсомольски организаце секретара нов. Скрыпник ший балхага хьожаш вацар. Райкома бюро дийцар из гIулакх.

Иштта нийса кулгалдарах мегар Шелковской районерча комсомольски организаценна ше тIаийца декхараш ханал хьалха кхоачашде.

БОЛХ ВIАШТIЕХЬА БАЬККХА ЦА ХИЛЧА

Шалински районера болх мишта лел дийцар ВЛКСМ райкома хьалхарча секретара нов. Исханова. Геттара доккхий декхараш дар цу районерча комсомольски организаце тIаийцараш. Цар лаьрхIадар: районе 24 комсомольско - кагирхой звено вIашагIтоха, 6 кроликаш лелаю ферма йилла, 6 эзар боабишк кхее, 250 тонн металлолом гулъе и. кх. дI.

Цхьабакъда, тIаийца декхараш ахаш мара кхоачашдаьдац. ХIана аьлча, района комсомольски организаце ший торонашка хьежжа тIаийцадацар декхараш. Кроликаш лелаю 6 ферма йилла аьнна лархIа дезацар комсомольски организаце, уж хьалъе шоай низ ца хилча. Иштта уйла а ца еш тIаийца дар кхыдола декхараш а.

Цу тайппара во лел комсомольски организаце болх Наурски районе а. Шоаш тIаийца декхараш хIанз а кхоачашдаь дац цар. Комсомола райкома хьалхарча секретара нов. Ефанова дукха дацар дувца къахьегама толамаш, цун организаце шортта комсомольцаш бале а. Цу гIулакхаша хьагайтар тIаийца декхараш кхоачашдулургдоацилга балха нийсса кулгалдеш а ца хилча, боагIача моттигашка комсомольцаш дIа а оттабаь лерттIа социалистически яхь лелаеш а ца хилча.

Пленуме хиннараша дукха къамаьлаш дир ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома районашкарча комсомольски организацешта мел новкъостал ду дувцаш.

ВЛКСМ обкома цхьа болхло хиннавац цIаккха а тха районерча собранешка,—аьлар ВЛКСМ Шалински райкома хьалхарча секретара нов. Исханова.

— Оаха шоашкара новкъостал хьадеххалца тхона фу эш, тха болх мишта лел хьажац обкома болхлой, — аьлар нов. Ефанова. Иштта кхычар а белгалдаьккхар обкомо цхьадола гIулакхаш мела леладеш хилар.

Пленуме къамаьл дир ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретара нов. Панюкова. Цо аьлар доккхий толамаш даьхад вай республикерча юрта боахамерча къахьегамхоша. Геттара дика къахьег цар укх деношка ноябре-декабре хургйолча ССКП ЦК-а Пленума сийна. Царна юкъе белгалбаьнна болх беш ба комсомольцаш. Цхьабакъда, цхьайолча районий комсомольски организацеша нийса лелабац болх. ТIаэцаш дола декхараш торонашка хьежжа хилац, шоай района юрта боахам дика бовзац. Масала, ВЛКСМ Ачхой-Мартановскии, МагIалбикеи райкомаша коатIара оалхазараш леладе лаьрхIадац шоай декхараш тIа. Надтеречни райкома хац ший комсомольски звенош болх беш мичахьа я. Цу тайппара дола гIалаташ сиха юкъера дIадаха деза.

— Геттара во да, — аьлар нов. Панюкова, — юрта боахама Министерство комсомольций балхашка хьожаш ца хилар. Юртара балхаш деш болча комсомольцашта эшшача хана новкъостал деш хилча тIаийца декхараш сихагIа коачашдергдар.

ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. Голубовске ше къамаьл деш аьлар: «Тешаш хургда вай семилетка хьалхарча шера тIаийца декхараш Нохч-ГIалгIай республикерча комсомольски организаце тIеххоачашдергхиларах. Цул тIехьагIа цо йийшар Пленумо оттаяь Нохч-ГIалгIай областной аргIан йола VII-гIа комсомольски конференци 1959 шера 19 декабре гулъе лаьрхIа хиларах» йола постановлени.

Рационализаторски ялх предложени еннай

Грозненски химически заводе дика болх беш ва аппаратчик Медведев Ростислав.

Iалаьмате дукха къахьег нов. Медведева шийна ца ховр Iомаде гIерташ, ший говзал лакхъеш. ДикагIа йола методаш балха юкъе йоалаярца къахьегама толамаш лакхду цо. Планови заданеш 133—140 процент кхоачашъю Медведева. Аппаратчикал болх барал совгIа, махулла технологически процессе кIезигагIа этилен довргдолаш гIулакх ду цо. Нормах 1,6 процент этилен довдезача метте Медведева карагIдаьннад 0,02 процент мара ца дойта. Из цунна карагIдаьннад технически дисциплина йолаш а, производстве технологи дика ховш а из хилар бахьан долаш. Дика производственник хиларал совгIа, рационализатор а ва Медведев. Укх тIехьарча хана 6 рационализаторски предложени йоалаяьй цо производства технологи дикагIа хургйолаш а къахьегам аттача боаккхаш а. Доккха новкъостал хул Медведева кагирхой школе цо дешарах.

Нов. Медведева дика дакъа лоац ССКП ЦК июньски Пленума решенеш кхоачашъеча.

Г. ЗАСОРИН.

Цун сий ду

Дукха еза Ачхой-Мартановски района ШаIами-Юрта бахача наха библиотека заведующи йола Оленченко Светлана.

Денна, семилетка доккхий декхараш кхоачашдеш боахкача къахьегамхой болча ше ца хилча сатец цун.

Мичча хана къахьегаш боахкача наха—механизаторашта, хьайбаш леладерашта, полеводашта юкъе бIарго йиш я нов. Оленченко. ХIаране хьинар айдергдола, дог гIоздоаккхаргдола дош корадоагIа цунна.

Механизаторийи полеводийи станашка, шурий-товарни ферме Светлана новкъосталца ший ханнахьа арахецаш пенгазеташ, къахьегама листокаш я. Боккха лоархIам бу цо лекцеш ешара, беседаш яра, болхлошта газеташ дешара балха. Дика дIайовзийтар Оленченко юртарча къахьегамхошта Коммунистически парте XXI-ча съездо оттаяь халкъа боахам дегIабоалабара йола ворхI шера план а июньски Пленума решенеш а. Цу хьакъехьа укх тIеххьарча хана 20-нел совгIа беседа яьй цо.

ЧIоагIа къахьег Светлана вайнаьха кхалнаха юкъе, царга библиотекера книжкаш дешийта гIерташ. Цудухьа, хIанз 13 йоI я библиотеке дIаязъенна а книжкаш дешаш а.

Иштта ший низи хьинари кхо ца деш дика болх беш, юртарча наха сий деш хьайоагIа С. Оленченко.

А. МАЛЬСАГОВ.

МОАКХАЗА ТЕПЧА

БАЗОРКИН Идрис.

Хетаю Ч. М. ЗУБАРАЕВА

(Дувцар)

Лайво кIайдаьча лоамашкахьа шортта чубузаш латтача маьлха зIанараша йIохъяь юрт сатийна уллар баьццарча босешка.

Юкъ-юкъе меллашха мух боалар. ЦIен дIоаххала ягIача къьнача кIарцхалашта юкъе «шарх» доллар цо. ЦIенна юххе боккха пхи кхера уллар, наха Iохувша билла.

ГIийло наIара алтамаш а цIайза коа наIараш еллаелар. Араваьлар воккха саг ГIоазот.

Юрт йоассаелча санна адам бIарга ца гуши тийнеи яр. Болх берг мел вар кхай тIа вар. Гув тIара, ГIоазота цIа дагIача моттигера гора юртал арахьа IажагIа форд санна долча кIи кхай тIа гIоллара бес-бесара кхалнаьха кочамаш, кIи талгIешта юкъе аханахьа кхаччалца къайлаяьнна, кемаш санна лела комбайнаш. КоанаIарга цхьан юккъа ладувгIаш лаьттар ГIоазот. Гаьнарча трактораша ду таташ хезар цунна.

— Са ца лоIаш болх беш воалл...— аьлар ГIоазота комбайнер волча ший воIах, раьза хинна корта а оагабаь. — ХIа-а, болх бе Iа, болх бе Iа — оалаш санна, вела а венна, доккхий кIай мекхаш кулгаца шинна оагIорахьара нийс а даь, морача чокхе Iержаш кIал а тайса цIенна юхе уллача цхьан кхерий тIа, пенагIа букъ а гIортабаь, Iохайра из.

Шийна хьалхашка лаьттача дукхача халонашца дукха къовсам лоаттабаьб ГIоазота дунен тIа ше яьккхача хана. Цхьа ха яр черсий массача дошца Тийркал дехьа, Астраханерча арешка, Эдал дехьа, говраш лелаеча заводчикашкара фос яккха ахар кагийча наха юкъе чIоагIа сий долаш лерхIаш. КIезига бацар ишта ихараш — ГIоазот а водар цига. Доккхал дора цо къеча наьха оагIув хьаллийца, паччахьа эпсарий эггара лирагIа моастагIа хинна цIихезаь вола эбарг Заьлмаха шийн хана ше волча цIагIа тух-сискал дяаь хиларах. Цунна дагадоагIар цкъа базар тIарча майдан тIа юрта мел волча сага бIарга а гуш лоалахочоа Биберда саьргаш дийттаь. Из гуш латта а дацар атта, иштта саг сий доацча воаккхачул, вийча толажагI хетар.

Цхьа ха яьлча ера зама нах герзага кхувдаш. Болабелар кортмукъале, лаьтта бахьан бола тIом. Нахал тIехьа висанзар укхаза а ГIоазот. Шийца ши воI а ваьккха тIем тIа вахар из. 1919 шу дар ГIоазота эггара халагIа хинна шу. Цу шера шозза араьлар ГIоазота коара йоккха хьаргIий ткъам санна, Iаьржа ферта тIатесса йола ворда. Шозза гулбелар ГIоазота цIагIа мурдаш, гIийла зикар а доахаш. Лакхача шин алам-бекъо тоадир цун тайпан нах баьхка кашамаш. ХIаьта а цу халонашеи балашеи кIалвитанзар ГIоазот. Дукха денош дIаихад цу хана денз, дукха хIамаш хувцаденнад дунен тIа.

Балха тIера волаш, дика кхевир ГIоазота кхоалагIа вола воI, хIаьта ше дукхача шерашка колхоза рузкъа лорадеш лел. Бетталча бийсана колхоза ковна шортта го боахаш цунна дагаухар ший дайна бераш. Цар гIайгIа еш ше-шийца лувш бордаш детташ наггахьа оалар цо: «ХIайт, дуне яI-кх! Даха дезача хана даха хиннадалар шо». Саббаре, боккхийча наха мара багIа ца ховча тайпара вагIар из хозача Iуйне ший цхьацца уйла а еш. ЦIаьхха чIоагIа тата а деш гучанийкхар кхо грузовик. ГIоазота хьалхашка гIолла тIехлийлхар уж, цар тIа яьдача хIамаша цецваьккхавар ГIоазот.

— «Фу яр-теш уж цар дIайихьараш?» — яхаш, уйла йора цо, гIеттаьча демийла гIолла йолхача машинашта тIехьа а хьежаш. Машиний кузовашкара хьаягIаш ардакхаш, кIайча пена йист, ткъовронаш ягIа йоккха га, дошув санна къега боккха цхьа кхера, уж санна йола фу я ховргдоаца хIамаш дукха яр. Бужаш латтар новкъара дом. Дукха юкъ ялалехьа гучаяьлар вIаший тIехь-тIехьа, Iовкъара бесса йола ши автобус. Гата тхов кIалхара белакъежаш, дог айденна, маьлхо Iаьржъяь кагийча наьхеи мехкарийи юхьмараш яр гуш. Кхалсага оазо хьалхадоахар дог айду илли, лоалахара ковнаш дийнделар. ЙIовхалах лачкъаь даьгIа бераш улица тIа аралийлхар, арабаьлар боккхий нах, мархIа бераш доахка истий. Лоаца лерргаш дола жIалеш борзлой санна бирса Iехаш машинашта тIехьа даьлар.

Автобусаш къайлаяьлар. Гаьна йоалаш лаьтта йиш сецар. Нах шо-шоай коашка чулеста баьлар. Бакъда, гучогI, цу дийнахьа юрта сатем гургбоацчоа тара дар. Мичара йоагIа ца ховш, лерга нIана боаттIабе санна гIараш а еш карташта юхе гIолла тIехьийкхар берий ординг. Берзанча когашца дом гIеттабеш боккхийча наха, исташта дIа тIа а удаш царна бе зIамига сийнеи цIеи яздаь каьхатилгаш декхар цар. Ковнашка а дийлла лаьттача корашка а чукхувсар цар уж: «Театр денад вайцига. Довла! Массава клубе!» ГIоазотага а кхаьчар царех кхо каьхат. Сих ца а луш царех диткъагIа долчох йист а яьккха йIаьха гIаьле а хьовзаяь цу чу тхьамка а делла хоза хеташ чу а бетташ мерийча гIолла араухайтар цо кIур. Цул тIехьагIа мара гIовтала кисара хьадаханзар цо болата гом бола бIаргсаьнаш. Бакъда, каьхата тIара йоазув къоасталацар. Тебба тIа а вена ГIоазота уллув дIа этта латтар итт шу даьнна цун виIий воI Муни, даь-дас ше теркал вар догдоахаш. Юххера хьа а хьежаь кIаьнк шийна хьа тIа а вийхаь аьлар ГIоазота: «Фу йох укхо? Iодешал хьайна хойя.» Муне Iодийшар. Юрта итт ди даккха театр деннилга хайтар каьхато. Театро ший дикагIа йола постановкаш хьокхаргья, хIаьта тахана «Большевикаш къайлагIа лелача» яха пьеса а гойташ. Халкъа турпалхочун Асланбек Шерипова роль ловзаеш артист Чемурзаев хургва йоахар каьхата тIа.

— ХIай? Мишта дийцар Iа из? цIаькха дешал, — аьнна, тхьайсачара соманийкххача санна, тохавелар ГIоазот.

— ХIахьий, укх тIа йоах-кх из, Iодеша Iайха,—аьлар Муне, боча бIарий чкъораша бIехбаь пIелг каьхата тIа а хьекха. Йист ца хулаш тоъал ха яьккхар ГIоазота каьхата бIарахьежаш, уйла еш вагIа е деша воалл, кхеталургдоацаш, ТIаккха бIаргасаьнаш Iо а даьха гIовтала Iержаца кизга Iоакъий а цIенъяь ший бе даьхка каьхаташ киса а дехка, оаз лохъяь аьлар: «Театр дар дика да... бакъда Асланбеках дувцачоах харц-м лув уж. МоцагIа хьа даь вежарий боабаьча вийнар ма вий из-м...» Йист ца хулаш кхы а кIезига ха а яьккха тIатехар цо: «Даьра дика къонах-м вар, цхьа моллагIа акхар ювца жуккирг а йоацаш! Из-м даьра хьокхалург ма вац царга!»... Мунена е вовзаш а е малав а хацар Асланбек. цудухьа даь-дас яхачоа тIехьа ца хилча кхы де хIама долаш вацар. Хьакъал долаш волча кIаьнка йист ца хулаш латташ ха а яьккха, ший хачех летаь баIаш дIа а даьха, кIай гата коч юха а эза, бIегIинга куй бIаргашта Iо тIа а яхийта аьлар: «Ахча лург ма дий Iа, дади.

— Сенна деза хьона ахча?

— Театре билет эца...

— Сарахьа хьожаргда вай — аьнна, жоп а денна, ше вагIачара хьала а гIетта лазабаьннача букъах кулг а хьекха кIаьнка ховхача басилгах мIарилг а теха, цул тIехьагIа белажага, гIолла из мархIа а велла коа дIачувийрзар воккха саг. Ийча хIама кийчдеш йоаллар Муне нана.

— Кхай тIа кхача бахьа ха хиннай вайна, — аьлар ГIоазота ше шийлача цIагIа дIачуводаш.

КIийле йиллача цIагIа Iотессача аьрга тIа уллаш дагаухар ГIоазота цхьацца уйлаш... «Хьайла, нах Iехабе дагадеций, Асланбек бIаргавойтаргва яхаш! ДIа а ваха шига гулбеннача нахага аз ше маварра из дIавувце, цун вахар а, лелар а, къонахчул долаш валар а дIа а хойташ, тIаккха ховргда-кх цу театрашта тIехьа тIайоагIача хана уж тайпа харц каьхаташ юрташка гIолла доаржадарах шоашта «хугдар!» Дукха ха ялалехьа тхьагIар вахар ГIоазот. Бакъда, тхьайса ваьлча цхьацца уйлаша гIанахьа сатем а боабеш, бордаш хьедора цо...

ХIама кийчдаь йоаллашехьа Муне нана шийца кIаьнк а ваьккха, кхача ийца кхай тIа яхар.

Сайрана юртара нах хоза кийчбенна йоккхача кIайча клуба хьалхашка гулбелар. Клуба наIара лакхехьа хьалтеха цIеча гата лозунг доаллача сийрда йоагача лампилгашта гонахьа вIалла юха ца соцаш мозий гурмат хьувзар.

Баьдеча улицашка гIолла, вIаши тIехьа а баьнна клубе болхар ГIоазоти, цун нуси, ший гIадвахар къайладахьа ца мога Мунии.

Клуба хьалхашкарча майдане гулбенна латтар колхозникаш.

— Сайра дика хайла хьа, ГIоазот!

— Тахан а тIеххоачаш хиннай шун виIий Ахьмада план — яхаш, духьалбаьлар цунна юртара нах.

— Хиннай йоах, — аьнна саббаре жоп делар царна ГIоазота.

Тахан ялхлагIа ди да цун воIо, дикагIа волча комбайнеро ше эггара хьалхагIа волавеннача тайпара ялат чуэцара план тIехкхоачашъю. Дагахь воккхийвеш ва цунах ГIоазот. Бакъда, воI хаьтта шийга йист хилча ший цунцар безам дIахайта тоам ца хеташ хиннавале а, тховсара ший Ахьмадах дикадар ца оалалуш Iеваланзар воккха саг.

— Сона хьалхара ше ха тIа а оттаргволаш е билеташ деннадар цо тахан тхона.

— Вай болх-м булургба цунга, бакъда цун болх вайга буларгбар аьлча бакъ-м дац! — аьлар ГIоазота улув ваьнна клубе дIачуводача цхьан вокхача саго, Мунеіеи ГIоазота несийнеи бIагIара хьежа. Из лоалахочун бIарахьажар зийна цхьа цатоам хилча санна дог тохаделар ГIоазота. Даьллахь, къавеннача дийнахьа фу тIакхаьчадар укх чу ва е берааш а истий а тIехьабаьха. Ва къаьна Iовдал! Юрта мел вола саг а ма вий укхаза-м — яхаш ше шийна эгIаз ухар воккхасаг.

— Сагот даларах баьшача керта тIа а фоартан тIа а ниIкхача хьацарах кулг а хьекхаш, гIадж лайза водар из гонахьарбарашта ший дог ца хайташ. ТIаккха букъ тIехьашка кулгаш дехкача цун бе ера гIовталах хьерчача тIехкарах Iочуелла йоалла моакхаза тепча. Цхьа доккхача гIулакха аравоалаш мара хилацар цунца из даьх диса деза герз. Иштта болхаш клуберча электричества сийрда яьккхача зале чукхаьчар уж.

Цхьа ха яхача гIолла, ца ховш санна дIаюха хьежар из. Зале багIача наха ше теркал ца велга хайра ГIоазота. ХIаьта кхалчах нийсса ах зал хIана бац аьнна бар. Нус гаьно ягIар шоай лоалахарча кхалнахах дIа а кхийтта. Из сурт бIарга дайча воккхача сага са тийра. «Заман тIехьа хила веза, яьха вай боккхий нах бакълийннаб йоахар цун дего, хIаьта вай кхалнаьха бокъо маIача наха нийса хьалтIа ца ялийта гIерташ массаз а тIехьа дусаш латт заманна. Цхьа ха яьннача гIолла звонок а теха залера сердал ейра, наьха гIараш а тийра.

Спектакль дIайолаелар. Ше дунен тIа яьккхача хана хIанз мара бIаргадайнадацар ГIоазота театр. Бакъда, зIамига волаш юртара юрта ихаь жуккаргаш а пелхьаш а дайнадар цунна, бакъда, хIанз гураши хьалхарча хана байнараши цаIаш-м бацар. Цудухьа ше укхаза вагIаш фу леладе деза хацар ГIоазота. Пелхьаш а бугIаш а арайовлаш яцар сцена тIа. Зале багIа нахи цу чу вагIа ГIоазоти теркал а ца беш, кхалмаIа нах бар сцена тIа бахача наьха хьисапе цхьацца гIулакхаш дувцаш. Уж гIадбаха безача гIадболхар, белха безача — белха а белхар. Цхьа ха яьннача гIолла зале багIа нах а, ГIоазот а кхетаде баьлар сцена тIа артисташа ловзадер.

Эхь доацача белогвардейцаша ультиматум кхайкайир вай нахага.. Цу тайпара хинна хIама дагадена ГIоазот са ца доаккхалуш висар. Цунна хIанз сцена тIа латта полковник а моцагIа юрта хьалхашка лаьтта белогвардеец а цаI хетт.

— Ванах, Дашниев мича вахавтеш? — аьнна цIаьхха дагавехар ГIоазота шоай районера милице начальник. — Мичахьа лел-хьогI из ераш ца лувцаш?..— Цу хана сцена тIа араваьлар цхьа тIах аьнна партизан, шийца новкъостий а болаш. Топаш дIатIаоттаяь герзаш хьадаьхар цар белогвардейцашкара.

Цу деша раьза хиннача, зале баьгIача наха цхьатарра тIоараш техар. Цу цIаьхха даьннача таташа ГIоазота догI тохадалийтар. ЦIогIарч а шокарч а яьлар. залера нах когаш Iобетта болабелар. «ДIаетта царна! Ай, фу деш латт шо, дIабоабе!» яхаш цIогIарч деттар зале.

Юха а гIар-тата дижар. Хаьдда ше леладечох вицвенна цу сцена тIа лелача гIулакхаша дог-уйла дIа а лаьца висар ГIоазот... «Шерипов Асланбек», аьнна, хезар зала чура. Бакъда, велаш вайра ГIоазота из. Ва а ва из-м ше маварра дог гIоздаьнна а чухь са доацаш майра а!.. Ай, ГIоазота мишта вовзац Асланбек! Цо массаза вийцав из кагийча нахага къонахчул долаш вар из, хьаькъал — воккхача сага дар цун, майрал — лома яр цун, къамаьл...

Уйла сихъенна мекха духьигаш увзаду ГIоазота. ЦIаьхха цун бIарг кхет мекхах.

— «Со-м кIай ма веннавий, хIаьта из ше хиннача бесса къона, эрга ца воалаш висав...»

Юха а сцена тIа эттача къовсамо уйла дIалаьцар цун. Ший къавалар а дIадаха шераш а дицденна кIирвенна Асланбека деча къамаьлага а, моастагIчох майра лата цо оттаеча планага а ладувгIаш хьалнийсвенна вагIа из.

Асланбек юха а вийрза хьахьежача ГIоазота хийтар цунна ше вайзача санна.

Цунга йист хила а къамаьл де а дагахь ГIоазот хьалъайвелча улув ваьгIачо чокхе Iерж а озаяь ший гIанда тIа Iохоавир из. Раьза воацаш бIаргаш къоарзадир цо ше Iохоаваьчунна. ЦаI-шоллагIчунна тIехьа хувцалуш латтар спектакла сурташ.

— «Асланбек ва, ва даьра!— йоахар ГIоазота дего — шоаш яххача бесса бIарга-м даьра вайтар.. Далла хоастам ба аз се царех шек хилар сагага ца аьнна».

...Контразведка начальник лаьца каравоалаваьча партизана низ беш воалл. Цкъаза хьесталу из гIад-

(ДIахододар 4-ча оагIо тIа).

Доазол дехьара

Африка кхалнах къовсама хьалхарча мугIарашка латт

ЛОНДОН, 3 сентябрь. (ТАСС). «Ньюс кроникл» яхача газета Кайптаунерча корреспондента Стенли Хюса беча хоамах, Къулбехьен - Африкански Союзе, къаьстта Натале нах хьарца дувзаденна набахта еллай 2010 гаргга Африка кхалсаг. «Цхьабакъда, — йоах корреспондента, — Натале нах дIахо а гIовтташ ба. ХIама ца эшшаш хIара денна къулбехьарча Натала йоккхача районе Африка кхалнах Iаьдалца кхохкалуш моттигаш хул».

Стенли Хюса белгалдоаккх, цхьадолча моттигерча газеташа яхачох, иштта нах хьар йизза йола халкъа восстани я, яхаш. Африка кхалнах гIовттара бахьанаш дувцаш, корреспондента йоах: «Ший лардага диллача нах гIовттар экономически бахьан да, къаьстта цудухьа къовсама хьалхарча мугIарашка ба кхалнах. Дукха ха йоацаш хинна восстанеш кerттерча даькъе кхалнах Iалаьмате къе бахача юртарча районашка хилар... Кхалнаьха моарош, вежарий, къонгаш, цIагIара дIа а ухаш, кIайбараштa балха увтта безаш хиларах, Африка кхалнаьха шоаш а шоай бераш а кхаба хала балхаш де деза».

Африка кхалнах эцача хIаман маьхаш лакхдалара, балха алапи кIезига хилара, налог кхы а лакхъяра духьал ба, яхаш язду Хюса. Iаьдала низагIа байтача къахьегама политика духьал а болаш, дукхагIа алапи доагIача балха овтта города кхыча районашка баха шоай моарошта бокъо ца лу расистски законаш дIадахар хьадех цар Iаьдалгара. Уж иштта духьал ба шоашкара доахан дIадахара а африканцаш шоай лаьттах доахаш дола «мелиораце планаш» яхараш чакхъяхара а.

Цул совгIа, Хюса белгалдоаккх, Африка кхалнаха политически къовсам а лоаттабу яхаш. Къаьстта уж духьал ба Африка кхалнаха дискриминационни удостоверенеш дала оттадаьча гIулакха. Корреспондента хоам бу, оаш дIадехараш хьаллоацаш Йоганнесбург, Притори, Дурбан, Порт-Элизобет, Кайптаун яхача городашка дукха ха йоаццаш хиннача дуккхача наьха демонстрацеех.

Китае чIоагIа ялат хьувкъар

ПЕКИН. Синьхуа яхача агентствос беча хоамах ха чIоагIа во этта йоллашехьа а, 1959 шера аьхки 139 миллиард цзинь (цзинь 0,5 килограмм хул) ялат даькккхар, вешта аьлча соахка цу хана даькккхачул 2,5 миллиард цзинь дукхагIа.

Юккъера лаьрхIача соахкарчул 20-30 процент дикагIа хийкъад ялат.

Румыне Ленина йоазоний сборник арадаькккхар

БУХАРЕСТ, 3 сентябрь. (ТАСС). Политически литература паччахьалкхен издательствос румынски меттала арадаькккхад В. И. Ленина «Парти — социалистически паччахьалкхени коммунизм хьалъечеи хьалхле лелаеш бола низ ба» яха сборник.

Сборника юкъе дахад В. И. Ленина йоазонаш а, хIаьта иштта социалистически паччахьалкхен чухьи керда строй хьалъечеи парти хьалхле лелаю низ хиларах яздаьча письмош тIареи даьча къамаьлаш тIареи моттигаш а.

МАЛХБУЗЕРЧА ГЕРМАНЕ БУНДЕСВЕРА ГЕРЗ ТЕЛ ИЗРАИЛА

ТЕЛЬ-АВИВ, 4 сентябрь. (ТАСС). «Маарив» яхача газета корреспондента Боннера беча хоамах, Израила правительствос ФГР-ца барт баьб бундесвера автоматаш тергйолаш. Цунца дувзаденна «Маарива» дагабохийт хьалхагIа Израила Малхбузерча Германега гранатометаш йохкаргйолаш баь мах.

«Бонна викалаша аьлар», — яхаш язду цу газета корреспонденто, — дуккхача маьха автоматаш йохкаргйолаш барт баьб». Израило герз телилга могадаьд НАТО парижски штабои НАТО герз цхьа тайпа хилийтара дешай комитетои.

Малхбузено Турци къел тIа юг

АНКАРА, 3 сентябрь. (ТАСС). Турецки правительство мохк «юкъарча рынках» дIатоха гIертаро сатем боабу Турце хIама лелалуча гIозарийи общественностеи. Турецки экономисташа лерхIачох, нагахьа санна Турци «юкъарча рынках» дIакхете, цун промышленность европейски промышленносто йохаяь дIайоаккхаргья. Импорта либерализаци хиларах, Турци европейски товараша лоацчача хана «хьалъюзаргья», яхаш белгалдоаккха «Ени гюн» яхача газето. Цу дерриганеша а, белгалдоаккх газето, дуккхача шерашка Турци ший хьашташ алхха импорта чотах кхоачашдергдолча отторгья.

«Акис» яхача журнало йоах, Турци «юкъарча рынка» юкъе яхаро тIехьабусача юртбоахама мехка хьал тIа отторгья из, хIаьта Малхбузено могаеча «торговле либерализаце рецепташа къе мохк кхы а йоккхагIча къел тIа бугаргба». «Турце доттагIаша ю йоакхо яц Турце боахам халча хьалах кIалхара баккха», — яхаш белгалдоаккх журнало.— Цар яхар кхы хIама дац: «шоашта рынкаш хьаелла»,— яхилга мара.

Д. Эйзенхауэра де Голлецара переговораш

ПАРИЖ, 2 сентябрь. (ТАСС). Ше Париже кхаьча дукха ха ялалехьа США президент Д. Эйзенхауэр Франце президента резиденце — Елисейски двореце де Голлеца вIашагIкхийтар, цунца къамаьл а хилар цун.

Къаьстта дола къайлагIара къамаьл хилар цар. Къамаьл деча алхха шин переводчик мара хиланзар. Iуйрийна хиннача переговорий чулоацамах хоам банзар делкъел тIехьагIа яьча пресс-конференце печати дешашта волча американски президента секретара Хэгерте а.

ПАРИЖ, 2 сентябрь. (ТАСС). Американски хIама ховш йола моттигаш ларде а лувцаш, Франс Пресс яхача агентства хоам бу, французски республика президентаца де Голле США президентаца Эйзенхауэрца шозлагIа къамаьл деш Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъера гIулакхаш а, хIаьта иштта НАТО, Алжира, Берлина хьакъехьара дешаш а дийцар, яхаш.

Французски гIозараша дувц яхаш Франс Прессо йоах, шоаш вIашагIкхийттача хана цар иштта дийцар дунен халкъаш кхерамах лорадара а франко-американски цхьоагIон а, къаьстта «Африкерча гIулакхий цхьоагIон» дешаш.

Румынски Халкъа Республика. Бу харестера Бэлческу Николая бульвар.

И. Грека сурт. ТАСС фотохроника.

Бокхха пайда лургбола гIулакх

ССКП XXI-ча съезда решенеша яххача тайпара Iаламеи попутнии газ дукхагIа яккха а, хIаьта доагам эшшача моттигашка цу газах пайда эца а лаьрхIад МагIалбике.

МагIалбике доаккхаш дола мехкдаьттеи гази совдаларо, мелови мехкдаьтта гучадаккхаро мамогга дукхагIа эггара дарегIча доагамах — газах пайда эцара никъ хьех.

Ховш да, Промыслови машиннаькъа паровозни парка доагама лаьрхIа гаьнара мазут кхахьа дезилга.

ХIанз укх сахьате цу наькъа паровозашеи котельнеи шера доагадеш долча мазута мах 550-650 эзар сомага дIакхоач. Цул совгIа Моздоке мазут дIоахдеи чудоттеи лаьрхIа лелаеш котельни я. Цу установке болх беш 9 саг ва, царна 120 эзар сомал дукхагIа ахча тел паччахьалкхено.

Цу тайпара балхаш ду Чапаева яхача станцерча котельне а. Котельнеш лелаярга а, царна ремонт ярга а, Моздокера Чапаево мазут дIакхахьарга а дIадода ахча дIалаьрхIача 800-850 эзар сом хул Промыслови машиннаькъа доагамга дIадодар.

Цу гIулакхаша хьахьокх грузаш дIа-юха кхахьара мах, доагама мах лохбаларга хьежжа мара лохлургбоацилга.

МагIалбике цу лоархIам болча гIулакха эшаш йола торонаш йолаш я.

Паровозоша доагоча мазута когаметта газ йоагайича, грузаш дIа-юха кхахьара мах къаьстта лох а лурга, теплотехнически хьокхамаш дикагIа а хургда, паровозни бригадай болх аттача а баргба, производства культура лакх а лургья.

Эггара дарегIа а йоккхагIа йIовхал йола а доагам — Iалама газ коача йолаш паровозашка йоагаяр, Iалаьмате чIоагIа пайдане да. Цхьабакъда, газ чулелае йоккха хIама езаш хилар бахьан долаш духьал халонаш латт из паровозашка йоагаяра.

ЧIоагIа пайда лу коачача газо доагоча хIамана лаьрхIа йоагайича.

Паровозаш мазута меттел газ йоагаергйолаш тоаде вIалла хала а дац, хIаьта наькъа депога дулургдолаш а да.

Газ коачъярга а газозаправочни йилларга а дIадахийта ахча 7-9 бетта юхаметтаоттаргда. Капитальни строительства лаьрхIа хьахийца ахча деце а, Госбанкера спецссуда а ийца вIаштIехьадаккха йиш я из гIулакх.

Цул совгIа коачъяь газ йоагаергйолаш эргаяха йиш я автомобилаши тракторaши. Цох бокхха пайда хургба.

Ш. ДАХКИЛЬГОВ,
МагIалбика Промыслови машиннаькъа начальник.

„ДЕПУТАТА ДИ„

Дукха ха йоаццаш МагIалбике Чкалова цIерахча клубе города а района а депутаташ вIашагIкхийтта собрани хилар. Собране бар СССР-еи Нохч-ГIалгIай АССР-еи Лакхехьарча Советий депутаташ а. Собране балхаца дакъа лоацаш вар вай республика Лакхехьарча Совета Президиума председатела заместитель нов. А. В. Тепсаев.

Депутаташа ладийгIар МагIалбика горкома хьалхарча секретара нов. Аванесова «Моттигерча Совета депутатий болх мишта вIашагIболла беза», аьнна яьча докладага. Депутатий балхахи цар декхарехи лаьца доклад йир МагIалбика Горисполкома секретара нов. Зыскунова. Дунен халкъашта юкъерча гIулакхех лаьца дика лекци йийшар депутаташта Нохч-ГIалгIай обкома лекторо нов. Лина.

Харжархой наказаш кхоачашдеш депутаташа баьча балха опыт ювцаш къамаьлаш дир депутаташа нн. М. А. Малькова, Е. М. Смирнова, П. И. Галкина, Куриева, иштта кхыбараш а. Шоай къамаьлашца цар белгалдаькkхар харжархой дуккха наказаш кхоачашданза шоаш хилар. ДIахо депутаташа белгалдир харжархой хьашташ дикагIа кхоачаш а деш депутатийи горсоветеи харжархошца бувзам чIоагIбара наькъаш а.

А. ХАРСИЕВ.

Нах чубахача цIеной учет ярах

Халкъа юкъара а къаьст-къаьстача гражданий шоай доалахьара а нах чубаха цIенош мел да а хайна, мехка чухь наха чубаха цIенош хьалдара план нийса оттае лерхIаш СССР-а Министрий Совето соцам баьб 1960 шера 1 январе цхьан ханна деррига халкъа юкъара а къаьст-къаьстача гражданий шоай доалахьара а меладди миштади учет е.

Цхьацца болча гражданий шоай доалахьарча цIеной учет ергья алхха городашкеи болхлой поселкашкеи 1960 шера 2-ча январе денз 12 январе кхаччалца, хIаьта дерригача халкъа юкъарча нах чубахача цIеной учет ергья мехка массанахьа а городашкеи юрташкеи, халкъа юкъара нах чубаха цIенош мел долча.

Дерригача халкъа юкъара дола хIара городе, районе, города хьисаперча поселке, болхлой а курортни а поселке мел долча нах чубахача цIеной а, моттигерча къахьегамхой депутатий Советашта кара долча паччахьалкхени кооперативнии предприятей, организацей, учреждeней, совхозий, МТС-ий, РТС-ий нах чубахача цIеной а, хIаьта иштта юртарча моттиге долча халкъа юкъарча цIеной а учет яра керттера декхараш учет нийса яр да.

Цун декхар да халкъа юкъарча нах чубахача цIеношка а къаьст-къаьстача гражданий шоай доалахьарча цIеношка а мел нах бах хар.

Нах чубахача цIеной учет еча хана эггара хьалха квартира езаш учете латтача наьха сведенеш къахьегамхой депутатий городской Советий исполнительни комитеташкара эцар а да цун декхар.

Дерригача халкъа юкъарча а цхьацца болча гражданий шоай доалахьарча а нах чубахача цIеной учет яр боккха а бехктокхаме а болх ба. Ший ханнахьеи дикеи кийчо ца йича толамца чакхбоаккхалургбац из болх.

В. КОЛИЕНКО,
Нохч-ГIалгIай АССР-а Статуправлене бахача наьха а нах чубахача цIеной а переписа сектора начальник.

Дика дIадоладеннад дешара шу

1-гIча сентябре МагIалбикера № 6 йола школа хьалйизар дешархоша. Царна юкъе 115 нохчийи гIалгIайи бераш дар. Деша даьхка бераш цIена формаш ювхаш дар.

7 сахьат 40 минут яьлча эггара хьалхара звонок хилар. Школа директора дешара шу даькъала дийцар. ИттлагIча класса дешархоша эггара хьалха деша баьхкараш зизай букеташ а енна шо-шоай классашка дIачубигар. ДIадоладелар хьалхара урок.

Укх шера 1—5-чеи классашка кердача планахи, программахи дешаргда. 9-ча классерча маIача берашта механически мастерске токареи слесареи говзалаш Iомаергья. ЙиIигаш барзкъаш дахеи тегеи Iомаергья, иштта медицина а йовзийтаргья. 9-ча класса дешархоша цхьайтта класс чакхйоаккхаргья.

Н. АСТАНИНА.

РАДИОПЕРЕДАЧАЙ ПРОГРАММА

6-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 7.35 — Хоамаши передачай программеи; 7.45 — «Ленинан некъ» газета обзор; 8.20 — «Сердало» газета обзор; 8.35 — Мугалибов Зайнде творчествах литературни передача (нохчий меттала); 9.00 — Советски тIемахой заявкех оттаяь концерт.

7-ча сентябре: 7.20 —«Къаракъ меларо Iоажал гарга йоалаю» — беседа (эрсий меттала); 8.20 — «ХIаранегара цун хьинарга хьажжа, цун хьашташка хьажжа» — беседа (нохчий меттала); 8.35 — Даьштеи-ноаноштеи йола беседа (гIалгIай меттала); 8.50— Хоамаши передачай программеи; 9.00— Дагестански ашарий концерт; 17.00—«Грозненски электромеханически заводе» — передача (эрсий меттала); 17.20 — «ВорхI шера план кхоачашъеча оаха лоаца дакъа» — передача (гIалгIай меттала); 19.35— концерт; 18.00 — «Улицашка транспорт дIа-юха лелара бокъонаш лелае» — беседа (эрсий меттала); 18.20 — Керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40 — кагирхошта передача (нохчий меттала); 19.30 — керда хоамаш (нохчийи гIалгIайи метташка).

8-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Советски Союзера а доазол дехьара а хоамаш (нохчий меттала); 8.35 — «Бокхха пайда луш дола гIулакх» — беседа (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — колхозни къахьегамах лаьца ашараш; 17.00— естественно-Iилмах лаьца беседа (эрсий меттала); 17.20 — «Шерра дIабоаржабе хьажкIаш чуэцача кхашка политико-агитационни болх» — передача (гIалгIай меттала); 17.30 — керда хоамаш (гIалгIай меттала); 17.40 — «Музыка моаршалаш» — концерт; 18.00— юрта боахама болхлошта йола передача (эрсий меттала); 18.20— керда хоамаш (эрсий меттала); 18.45— «Машинаш еча заводе» — корреспонденци (нохчий меттала);

9-ча сентябре: 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор; 8.20 — Ленинан некъ» газета обзор; 8.35 — Советски Союзера а доазола дехьара а хоамаш (гIалгIай меттала); 8.50 — Хоамаши передачай программеи; 9.00 — концерт; 17.00 — «Партийни дешара системе керда дешара шу дIадоладалале» — передача (эрсий меттала); 17.20 — «Процессашта механизаци ю оаха» — передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Нохч-ГIалгIай Радиокомитета солистка Айдамирова Марьяма ашараш а локхаш концерт. 18.00 — нефтяной промышленноста болхолшта йола передача (эрсий меттала); 18.20— керда хоамаш (эрсий меттала); 18.40— юрта боахама болхлошта йола передача (нохчий меттала); 19.30— керда хоамаш (гIалгIайи нохчийи метташка).

КIа ложкъадаьчоа суд яьй

Шаьларча районе вахача Тасуев Бакара доккха зулам даьд: «Джалка» яхача совхоза йиьлатIча отделене кхай тIара 1300 килограмм кIа ложкъадаьд цо.

Укх деноцка Шаьларча района халкъа суда выездной сессе дешага а хьежа, 10 шу суд йир Тасуевна цо халкъа рузкъа ложкъадарах.

А. АХМАТХАНОВ.

Редактора заместитель **Дж. ХАМАТХАНОВ.**

МОАКХАЗА ТЕПЧА

БАЗОРКИН Идрис

(Йистедоалар)

оамал дайнача цу кIалвисача сагага. гIаккха яппараш а еш, юха а лет из цунах, шийна эша дош а большевики къайле а цунгара ха гIерташ.

Эпсара тIадувх селий кIайча маьша чокхи. Цун белаж тIа къег дошув даькха погонаш, бе йоаллаш а хьаргIий ткъам санна Iаьржа маузер... Дото табашника чура хьалъийца гIаьле лота а йийя, партизана Илеза батах кIур тох цо.

Низдкъа мара са ца доаккхалуш ва Илез. Басилгаш чукхийттай цун, юхьа тIара бос дIабахаб. ЦIе тIаьдий доахкаш йола цун коч наькха тIара йоаттIаяь тIолхаш хинна Iоулл. ГIийлача белаж тIа IотIатесса улл Iургаш даьнна шинель. Илеза шаккхе а кулг букъ тIехьашка юхадийхкад. Цхьабакъда, бIаргашка хьежача хов цун денал а. моастагIий цунна гоама хилар а.

Сцена тIара пордув кIезига дIаюха а доарждаь. зале багIача наха шоаш бIарга а ца бойташ цар зем боаккхаш латт режиссер а ловзарах мукъа бола артисташ а. Царна чIоагIа сакъердам боал юххьанца театре баьхка колхозникаш бIаргагуш. Дукха ха я ший мекхех каетташ, сатем байна вагIа ГIоазот цар зув.

— ДIахьажалаш, дIахьажалаш, — йоах режиссера,— ма чIоагIа тIаэц цо сцена тIа вай артисташа ловзадер!.. Эпсара роль ловзаеча вай артисташий из Iаса лостае дага ма дохалда цунна... Из-оаллашехьа режиссереи цунца лаьттача артийстийи бегаш а, белам а хаьдар... Сцена тIара бIарг ца боккхаш ваьгIача ГIоазота ка теха букъ тIехьашкара ший моакхаза тепча хьахьалхашка яьккхар. Цун доккха шера кулг тепчий мукъар тIа IотIадахар..

Iанне ца Iеш, харцахьа а бакъахьа а чакхлийлха клубе хьачудаьнна бераш, Муни юкъе а волаш, сцена юхе Iохайша а ураэтта а латтар. Антракт хилча а шоай моттигех балар кхераш дIатарбеннача, ца бохаш латтар уж.

ГIоазотага къайлагIа хьежаш лаьттача артистех цхьанне тебаш занавеса юхе а вена цу гонахьа лаьттача берех цхьа кIаьнк хьа тIа а вийхаь аьлар:

— Жи, кIаьнк, из дIа вагIаш вола воккха саг волча тIа а вахе. цунга сагот ма де ала, укх сцена тIа мел леладер цIенхаш боацилга — ловзар долга дIа а хайта. Артисто дIахьожаваьча Муни дIахьежача цунна вайра, цIаккха ца хиннача тайпара бирса а эгIазваха а вола ший даьда ГIоазот.

Хьажа юкъе шод белла, бордаш вIашка а тоIадаь, гIетта мос санна дIадагIаш мекхаш а долаш, мераIургаш а сувсаеш вагIар из.

— Ой, фу хинна дола цунна? — аьнна, цунна тIаваха тохавелар Муни.

Цхьа во човхавир контрразведчико Илез. Кхы са тоха а ца мегаь тугаш техар Илеза цун бата тIа цунах эгIорденача вокхо ший маузер чу мел йоалла патрон техар партизана дегах. Илез водаш—водаш эпсара хьалхашка вежар... Зале багIача наха бIаргцIацкъам тохача юкъах ураиккхача ГIоазота катеха тепча хьал а яькха контрразведчика дIатIа а хьожаяь лак эзар... «Зов» эккхийташ IотIакхийттача моакхазо гонахьа сердал йоакхаш сийгаш даьхар... Бакъда тепча яланзар...

Цу хана «вийна» илла Илез хьа а гIетта шийца лайзача «эпсара» кулг а лаьца. тIоараш детташ латтача наха баркал оалача хьисапе. дега тIа кулг дехкаш дIаэттар.

ЦIаьхха, къаваларо кIалвитача санна, вIашка ваха латтийсар ГIоазот. Iодахийтача бе йоаллар моакхаза тепча. КъайлагIа из зувш цунна бIарахьежаш сцена тIалаттача артисташа из тепча ца йоалаш йисарах доккха са даькккхар.

Клуб йоассалуш латтар, бакъда арабаьлча а шоашта бIаргадайначох цхьацца дувцаш нах боха а ца бохаш лелар. ГIоазота тховсара даьчох сакъердам баьннабар царна, бакъда из цун тепча харцъяларах чIоагIа доккхал дора цар.

Цу хана участка инспектор соцаваь ГIоазот дIатIавигар сцена юхе. КорзагIбаьнна нуси Мунии юстара дIа а этта бIархьежаш латтар. Байдда хьатIабаьхкача артисташа гобир ГIоазота, режиссеро цхьа-ши дош аьнна дIавахийтар участкови инспектор. ГIадбаха белабенна болча артисташа ГIоазота кулгаш лувцар моаршал хетташ.

— Боккъала а бехк ма баккхалаш сихвенна со иштта харцваларах. вешта е тепча яьсса йола дукха ха яр... Цунах а тувла ма веннаварий укхаза-м...

Цу хана клубера ведда хьавоагIар хоза Iаьржа корта а болаш, цу кIайча эпсара роль ловзаяь артист. Сихвенна грим дIайоаккхаш ваьллача цун юхь хIанз а вазелин доаллаш яр. ГIоазота гонахьа лаьттараш дIа-юха а тетта гIозваьнна велаш вокхача сага мархIаийкккхар из.

«Сецца оаха леладаьчох тийша а тийшаь, цхьа минут яха мара вувр-кх Iа со... Даьллахь ма хоза дош да-кх из! — аьлар цо, нах тешшал ше тIех дика ловзарах гIадваха.

Цо дувцачох а цун гIадвахарах а кхета йиш йолаш вацар ГIоазот. Цун бе яьлла къаьна тепча бIаргаейча артист чIоагIа тамаш еш хьежар цунга. Из цунна хозъеннилга хайнача ГIоазота тепча дIа а кховдаяь аьлар:

Шо укхаза дахкарах а вай вIаши довзарах а согара совгIата я хьона ер.

Сов гIадвахача зIамигача саго юха а мархIавеллар ГIоазот.

Лампаш йов йолаелар, йовнза йисача цар сердалоно цIаьхха сийрдадаьхар ГIоазота бIаргаш. Шийна дукха безача дезала санна бIарахьежар из гонахьа лаьттача кагийча наха. ТIаккха хьалхашка лаьттача артиста белаш тIара кулгаш дIа а даьха, юха а вийрза дIавахар из кхы йист ца хулаш. Воккхача сага безаме, тIехьахьежаш лаьттар артисташ, цун шалта дото юхьига тIара бетта лир довлцца.

Парижера итало-американски переговораш

ПАРИЖ, 3 сентябрь. (ТАСС) корреспондента А. Баранова хоам бу:

США президента Эйзенхауэраи лаьрххIа цу гIулакха Париже венача Итале Министрий Совета председатела Сеньинаи юкъе переговораш хилар яхаш. 2 сахьата гаргга йIаьхъеннача переговораштa юкъе дакъа лоацаш хилар США паччахьалкхен секретарь Гертари Итале кхыча мехкашцарча гIулакхий министр Пеллеи.

Переговораш хинначул тIехьагIа кепа теха араяькккхача коммюнике тIа йоах, переговораш яьраша, «теркам тIабахийта Iомадир дукха ха йоаццаш президента Эйзенхауэра Европе яьча переговорийи, хIаьта иштта советски премьер-министраца вIашагIкхетаргхилара планеи хьакъехьа дунен халкъашта юкъера хьал».

Переговораш еш «Малхбоаленнеи Малхбузеннеи юкъера гIулакхий керттерча дешашка хьежар». Царга хьожаш «мел дийцача дешай хьакъехьа уйлаш цаIаш хилар» белгалдоаккх коммюнике тIа.

Коммюнике оттаяьраша дIакхайкадир Къилбаседа-атлантически союза шоаш чIоаггIа тIехьахилар. Из союз «Малхбузен кортамукъали из ший лоIаме хилари лорадеш» дола гIулакх да аьнна чIоагIдир цар.

США Паччахьалкхен департамента викало Берднинга пресс-конференце баьча хоамах, Эйзенхауэреи Сеньеи переговораш еш Берлине латта хьал, Германи юхавIашагIтохар, Китайски Халкъа Республикацарча гIулакхий политика, экономически политика, кIезига дегIадаьхкача мехкашта новкъостал дара гIулакх къаьстта а дувцаш, арахьарча политика хьакъехьара союзникашта юкъера консультацеш йийцар.

Оаха яздаьчох хиннар

„Тоабе стенгазета болх"

Иштта корта а болаш укх шера 20 августа «СЕРДАЛО» тIа араяьннача корреспонденцех ССКП Наьсарен райкома секретара нов. Волнякова укх тайпара жоп лу: «...Стенгазетий балхах лаьца корреспонденце тIа белгал мел даьха кхоачамбоацараш долаш ца. ССКП райком уж кхоачамбоацараш дIадахара йоакхо еш а я. хIаьта укх деношка, стенгазетийи къахьегама листокийи редактораш гул а баь, семинар а яьй».

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.
Йоккха зал — «Тхо семиречера да» Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.
ЗIамига зал № 1 — **«Къизал».**
Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.
ЗIамига зал № 2 — **«Из иштта хилар».**
Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.
ЗIамига зал № 3 — **«Хьалха хиннар доаца кхалсаг».**
Долалу: 9.15, 11.15, 1.15, 3.15, 6.15, 7.15, 9.15.
7 сентябре денз йоккхача зале — **«Гаьнна лоамашка».**

Родина яхача кинотеатре.
Iан зал.
«Соперники за рулем». Долалу: 2,15, 8.05, 9.50.
«Къизал». Долалу: 10.35, 4.10.
«Кочубей. Долалу: 12.25, 6.05.
Ахкан зал.
«Къизал». Долалу: 7.10, 9.

Нохч-ГIалгIай АССР культуран Министерствос, Министерства партийни а профсоюзни а организацеша чIоагIа хала а хеташ хоам бу полиграфиздата начальник а, 1931-ча шера денз ССКП член а хинна

ИВАНОВ
РОСТИСЛАВ МАКСИМОВИЧ

валарах, иштта цун дезалашка кодам а бу.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-25-72; корректорске — 2-30-91; партийни вахареи экономикан отделий — 2-25-72;

СФ02348 1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи. Нохч-ГIалгIайАССР. г. Грозный, Революце проспект. 30/3. Заказ № 5395